

**DA JAVNO NE
BUDE TAJNO!**

Sprovođenje Zakona o slobodnom pristupu
informacijama u Crnoj Gori

POSLOVNE TAJNE IZNAD JAVNOG INTERESA

---

*Analiza pravnog okvira
i kompilacija studija slučajeva*

Ova publikacija izrađena je uz podršku Evropske unije.
Njen sadržaj je isključiva odgovornost autora
i ne odražava nužno stavove Evropske unije.

DA JAVNO NE BUDE TAJNO

Sprovođenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama u
Crnoj Gori

**Poslovne tajne
iznad javnog interesa**

Analiza pravnog okvira i kompilacija studija slučajeva

Publikacija:

Poslovne tajne iznad javnog interesa

Izdavač:

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora
Dalmatinska 188, Podgorica, Crna Gora
+382 (0) 20 266 326
mans@t-com

Urednik:

Vanja Čalović Marković

Autor:

Nikolina Mišnić

Tiraž: 80

Podgorica, jun 2019

SADRŽAJ

SAŽETAK	7
1. Pravni okvir	8
2. Međunarodni standardi	9
3. Praksa u Crnoj Gori	10
3.1. Tajne javne finansije	10
Studija slučaja 1: Depoziti Vlade i drugih korisnika budžeta	10
Studija slučaja 2: Stanje na računima Glavnog grada	11
Studija slučaja 3: Konsultantski ugovori	13
Studija slučaja 4: Tenderska dokumentacija	14
Studija slučaja 5: Finansiranje izbornih kampanja	15
3.2. Tajne finansije državnih firmi	17
Studija slučaja 6: Budžet	17
Studija slučaja 7: Drugi akcionari	18
Studija slučaja 8: Prodaja u toku stečaja	19
Studija slučaja 9: Državni krediti	19
Studija slučaja 10: Zakup imovine	21
Studija slučaja 11: Konsultantske usluge	22
Studija slučaja 12: Zarada direktora	23
3.3. Tajne kontrole sprovođenja zakona	24
Studija slučaja 13: Izvještaji o izgradnji autoputa	24
Studija slučaja 14: Inspekcijski nadzor izgradnje autoputa	25
Studija slučaja 15: Izvještaj o kontroli banke star 10 godina	26
3.4. Brisanje poslovnih tajni	27
Studija slučaja 16: Strane direktne investicije	27
Studija slučaja 17: Uvoz električne energije	29
3.5. Odluke po žalbama i tužbama	30
Studija slučaja 18: Poslovne tajne bez kontrole	30
Studija slučaja 19: Agencija retroaktivno primjenjuje zakon	32
Studija slučaja 20: Nemušte presude o retroaktivnosti	33
Studija slučaja 21: Test štetnosti suspenduju drugi zakoni	35
4. Zaključci	36

SAŽETAK

Izmjenama Zakona o slobodnom pristupu informacijama je predviđeno da pristup podacima može biti ograničen u cilju zaštite poslovnih tajni. Međutim, pojam poslovne tajne uopšte nije propisan zakonom, što nije u skladu sa međunarodnim standardima i ostavlja prostor za brojne zloupotrebe.

Praksa pokazuje da mnoge institucije i državne kompanije intenzivno zloupotrebljavaju novu zakonsku odredbu kako bi sakrili podatke od javnog interesa, što u velikoj mjeri onemogućava medije i nevladin sektor da kontrolišu rad državnih organa, otkrivaju korupciju i kršenja zakona.

Poslovnim tajnama su proglašene mnoge informacije koje se odnose na potrošnju javnih resursa, uključujući državne depozite, stanje na računima nekih lokalnih samouprava, javne nabavke i finansiranje izbornih kampanja. Tajni su i budžeti pojedinih državnih kompanija, podaci o akcionarima, raspolaganju vrijednom državnom imovinom, zaradama funkcionera koji upravljaju tim firmama, pa čak i statistički podaci o kreditiranju privatnih kompanija, uključujući i firmu povezanu sa visokim javnim funkcionerom.

Institucije proglašavaju poslovnim tajnama dokumentaciju o kontroli sprovođenja zakona koja sadrži informacije značajne za otkrivanje korupcije i nepoštovanja propisa, iako zakon nalaže da u takvim slučajevima postoji preovlađujući javni interes da podaci budu objelodanjeni. Tako su poslovnim tajnama proglašeni svi zvanični izvještaji i podaci o inspekcijskom nadzoru izgradnje autoputa u dijelu koji utiče na rijeku Taru, ali i deceniju stare informacije o kontroli banaka.

Obrazloženja za skrivanje podataka su obično nemušta ili besmislena, pa se, na primjer, podaci o javnim finansijama štite kako se ne bi povrijedila prava na intelektualnu svojinu, a informacije o poslovanju monopolskih kompanija su tajne da se ne bi povrijedila konkurencija.

U mnogim slučajevima institucije opisuju „apokaliptične“ scenarije u slučaju objelodanjivanja podataka. Na primjer, objavljivanje budžeta jedne državne kompanije bi moglo negativno uticati na cjelokupan elektroenergetski sistem i investiranje na berzi, a objavljivanje podataka o kontroli jedne banke starih više od decenije bi moglo uticati na ekonomski sistem cijele države. Neke institucije navode da podatke proglašavaju poslovnim tajnama kako bi zaštitili sopstveni ugled koji je važniji od prava javnosti da zna kako upravljaju državnim resursima. Institucije gotovo uvijek tvrde da ne postoji javni interes da informacije budu objavljene, čak i kada je očigledno da su ti podaci od izuzetnog značaja za otkrivanje korupcije. Ni jedan obveznik zakona nikada nije sproveo test javnog interesa koji je pokazao da podaci koji su proglašeni poslovnom tajnom ipak treba da budu objelodanjeni, jer je javni interes preovlađujući.

U nekim slučajevima institucije formalno dozvoljavaju pristup informacijama, ali brišu ključne podatke iz svojih dokumenata tvrdeći da su u pitanju poslovne tajne. Konkretni primjeri pokazuju da se na taj način od javnosti kriju važni podaci bez adekvatno sprovedenih testova štetnosti i javnog interesa.

Probleme u primjeni zakona dodatno pogoršava praksa Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama koja permanentno krši zakonski rok za odlučivanje po žalbama. Međutim, Agencija nije samo neažurna, već postupa selektivno, jer u nekim predmetima odlučuje nakon par mjeseci, a u drugim tek nakon nekoliko godina.

Agencija usmjerava obveznike zakona na primjenu nove odredbe i dozvoljava im da proglašavaju podatke poslovnim tajnama, bez obzira na javni interes da oni budu objavljeni. U slučaju pozivanja na tu odredbu, Agencija ne utvrđuje da li su informacije proglašene tajnom na osnovu zakona, da li je i kako sproveden test štetnosti i da li je od većeg značaja interes javnosti ili šteta koja može nastati objavljivanjem informacija.

Posebno značajan problem u praksi Agencije je da dozvoljava i retroaktivnu primjenu nove zakonske odredbe, u postupcima otpočetim prije izmjena Zakona. Sudovi se nisu izjasnili u odnosu na retroaktivnu primjenu nove zakonske odredbe, ali je prećutno prihvataju.

Dvije godine nakon izmjena Zakona, sudska praksa vezana za primjenu nove odredbe je još uvijek ograničena, zbog veoma dugih rokova u kojima postupaju i Agencija i Upravni sud. Dosadašnja praksa nije povoljna, jer sudovi smatraju da institucije ne moraju sprovoditi test štetnosti kada proglase informacije poslovnom tajnom na osnovu posebnog zakona. To znači da se pitanje prava na pristup informacijama reguliše drugim zakonima koji, prema tumačenju sudova, imaju veću pravnu snagu od Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

1. PRAVNI OKVIR

Izmjenama Zakona o slobodnom pristupu informacijama [1] je predviđeno da institucije mogu ograničiti pristup podacima u cilju zaštite poslovnih tajni. Pojam poslovne tajne nije definisan, pa institucije i državne kompanije samovoljno propisuju uslove pod kojima mogu ograničiti pristup informacijama. Nije propisan rok trajanja ograničenja pa razni podaci od javnog značaja mogu zauvijek ostati skriveni od javnosti pod plaštom poslovne tajne.

Nova ograničenja pristupa informacijama su propisana članom 14 stav 1 tačka 6 Zakona [2]:

„Organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, ako je to u interesu:...

6) Ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom“.

Ova odredba dodata je uprkos tome što je u tački 5 tog člana već postojala odredba o poslovnoj tajni, kojom je propisano ograničenje “u cilju zaštite trgovinskih i drugih ekonomskih interesa od objavljivanja podataka koji se odnose na zaštitu konkurencije kao i na poslovnu tajnu u vezi sa pravom intelektualne svojine. [3]

Zakon istovremeno definiše obavezu institucija da u svakom konkretnom slučaju sprovedu **test štetnosti**, pa se u članu 16 stav 1 Zakona navodi:

„Pristup informaciji ograničiće se ukoliko bi objelodanjivanje informacije značajno ugrozilo interes iz člana 14 ovog zakona, odnosno ukoliko postoji mogućnost da bi objelodanjivanje informacije izazvalo štetne posljedice po interes koji je od većeg značaja od interesa javnosti da zna tu informaciju, osim ako postoji preovlađujući javni interes propisan članom 17 ovog zakona“.

U članu 17 Zakon propisuje kada postoji **preovlađujući javni interes** da informacije budu objavljene:

„Preovlađujući javni interes za objelodanjivanjem informacije ili njenog dijela postoji kada tražena informacija sadrži podatke koji osnovano ukazuju na:

- 1) korupciju, nepoštovanje propisa, nezakonito korišćenje javnih sredstava ili zloupotrebu ovlašćenja u vršenju javne funkcije;
- 2) sumnju da je izvršeno krivično djelo ili postojanje razloga za pobijanje sudske odluke;
- 3) nezakonito dobijanje ili trošenje sredstava iz javnih prihoda;
- 4) ugrožavanje javne bezbjednosti;
- 5) ugrožavanje života;
- 6) ugrožavanje javnog zdravlja;
- 7) ugrožavanje životne sredine.

Organ vlasti dužan je da omogući pristup informaciji ili dijelu informacije iz člana 14 ovog zakona kada postoji preovlađujući javni interes za njeno objelodanjivanje“.

Zakon o slobodnom pristupu informacijama uopšte ne daje definiciju poslovne tajne, već upućuje na posebne zakone kojima je na različit način propisano koje informacije predstavljaju poslovnu tajnu. Međutim, iako je zakonski uslov da drugim, posebnim zakonom bude propisano da je informacija poslovna tajna, institucije i kompanije u državnom vlasništvu ograničavaju pristup informacijama samo na osnovu svojih internih akata kojima sami definišu pojam poslovne tajne.

Takođe, ne postoji definisana razlika između poslovne i službene tajne, što institucije zloupotrebljavaju ograničavajući pristup svim informacijama kojima je bilo kojim propisom dato svojstvo bilo koje tajne. Ovakva praznina u zakonu omogućava organima vlasti da ograničavaju pristup informacijama tretirajući ih kao poslovnu tajnu, protivno čak i odredbi na koju se prilikom takvog postupanja pozivaju.

Najzad, nije propisan bilo kakav rok trajanja ograničenja pristupa informacijama koje su proglašene poslovnim tajnama, za razliku od trajanja svih drugih ograničenja koja su propisana članom 15 Zakona. To ostavlja mogućnost organima vlasti da se bez ograničenja pozivaju na zaštitu poslovne tajne čiji je rok neograničen.

1 Detaljnije informacije u analizi: „Zakon o slobodnom pristupu informacijama izmijenjen daleko od očiju javnosti – Državne tajne paravan za korupciju“, jun 2017. godine, www.mans.co.me/wp-content/uploads/2017/06/AnalizaSPJun2017MNE.pdf

2 "Službeni list Crne Gore" br. 30 od 09.05.2017.

3 Član 14, stav 1, tačka 5 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

2. Međunarodni standardi

Međunarodna praksa pokazuje da poslovne tajne postoje kako bi zaštitile interese privatnih privrednih subjekata, a ne državnih organa. Evropska unija ima jasne standarde u propisivanju pojma poslovne tajne, koji nisu definisani crnogorskim zakonodavstvom. Takođe, zakonom propisani testovi štetnosti i javnog interesa nisu u skladu sa međunarodnim standardima, pa ne doprinose smanjenju zloupotreba u proglašavanju informacija poslovnim tajnama.

U Direktivi (EU) 2016/943 Evropskog parlamenta i Savjeta od 8.juna 2016. godine, Evropska unija definiše zaštitu neotkrivenih znanja i iskustva, kao i poslovnih informacija (poslovne tajne) od nezakonitog pribavljanja, korišćenja i otkrivanja, a te informacije moraju da ispunjavaju sljedeće uslove:

- 1) da nisu opšte poznate i lako dostupne;
- 2) da kao tajne imaju komercijalnu vrijednost;
- 3) da su preuzeti adekvatni koraci kako bi se tajnost sačuvala.

Iz komparativnog prava i prakse je nedvosmisleno jasno da državni organi rade u službi javnog interesa i nemaju poslovni interes koji treba štititi. [4] Suprotno tome, institucije, osim što veliki broj informacija za koje postoji nesporn javni interes tretiraju kao poslovnu tajnu, stavljaju poslovni interes ispred javnog interesa.

Činjenica da državni organi ne mogu imati poslovni interes znači da ne postoji legitimni interes zbog kojeg bi se moglo uskratiti pravo javnosti da zna kako državni organi raspolažu javnim resursima. Budući da državni organi treba da služe jedino javnom interesu, posebno je problematično sa stanovišta međunarodnih standarda, ukoliko državni organi kriju podatke zbog nečijeg drugog poslovnog interesa, na primjer kompanije sa kojom saraduju.

Prema smjernicama OECD-a [5], kompanije u državnom vlasništvu moraju imati visoke standarde transparentnosti, posebno kada su u pitanju njihove finansije, ali i druge informacije koje se odnose na oblasti od posebnog javnog značaja, kao što je državna pomoć, privatno javno partnerstvo, podaci o zapošljavanju i slično. Takođe, činjenica da su Zakonom o slobodnom pristupu informacijama prepoznati kao obveznici, odnosno organi vlasti [6] ukazuje na to da u smislu transparentnosti imaju isti status kao i državne institucije.

Dakle poslovna tajna državnih kompanija mora biti ograničena interesom javnosti da bude upoznata sa informacijama koje su od pretežnog javnog značaja, kao što su, na primjer, njihove finansije.

Testovi štetnosti i javnog interesa predstavljaju važne instrumente koji bi trebalo da otklone dileme vezane za poslovne tajne i oni jesu predviđeni postojećim Zakonom o SPI. Međutim, **ni test štetnosti, a ni test javnog interesa, propisani članovima 16 i 17 Zakona, nisu u skladu sa međunarodnim standardima.** [7]

Test štetnosti nije propisan u skladu sa međunarodnim standardima, i to na nekoliko nivoa, pa ostavlja prostor za široko tumačenje. Tako, na primjer, test štetnosti ne propisuje da zahtjev za informacijama može biti odbijen ukoliko je **šteta po određeni interes predvidljiva i vjerovatna, a ne samo hipotetička.** [8]

Takođe, lista slučajeva iz testa javnog interesa u kojima javni interes da informacija bude objavljena treba da prevlada, je mnogo manja nego što je to uspostavljeno u praksi Evropskog suda za ljudska prava. [9]

4 Access Info Europe (2018) Analiza Zakona o slobodnom pristupu informacijama u Crnoj Gori, link: <http://www.mans.co.me/analiza-zakona-o-slobodnom-pristupu-informacijama-2018/>

5 OECD Smjernice korporativnog upravljanja u državnim kompanijama / OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, <https://www.oecd.org/corporate/guidelines-corporate-governance-soes.htm>

6 Član 9 stav 1 tačka 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisuje da je organ vlasti državni organ (zakonodavni, izvršni, sudski, upravni), organ lokalne samouprave, organ lokalne uprave, ustanova, privredno društvo i drugo pravno lice čiji je osnivač, suosnivač ili većinski vlasnik država ili lokalna samouprava, pravno lice čiji se rad većim dijelom finansira iz javnih prihoda, kao i fizičko lice, preduzetnik ili pravno lice koje vrši javno ovlašćenje ili upravlja javnim fondom

7 Ibid

8 Ibid

9 Ibid

3. Praksa u Crnoj Gori

3.1. Tajne javne finansije

Niz studija slučajeva datih u ovom poglavlju pokazuje da institucije zloupotrebljavaju novu odredbu zakona kako bi sakrile podatke o potrošnji javnih resursa, pa dokumenta od javnog značaja proglašavaju poslovnim tajnama.

Podaci o državnim depozitima i stanju na računima nekih lokalnih samouprava su sakriveni od očiju javnosti, sa obrazloženjem da bi njihovo objavljivanje narušilo ugled institucija i povrijedilo prava na intelektualnu svojinu.

Institucije proglašavaju tajnom konsultantske ugovore, tvrdeći da te podatke kriju kako bi zaštitili sopstveni ugled.

Tajni su čak i podaci o višemilionskim javnim nabavkama koje se odnose na zaštitu životne sredine, sa obrazloženjem da dokumentaciju mogu dobiti samo oni koji učestvuju na tenderu.

U toku političke krize vezane za nezakonite donacije političkim partijama, podaci o finansiranju izbornih kampanja su proglašeni tajnom, iako je dio tih informacija već javno dostupan.

Studija slučaja 1: Depoziti Vlade i drugih korisnika budžeta

Centralna banka Crne Gore (CBCG) je odbila zahtjev MANS-a da objavi podatke o depozitima Vlade i ostalih budžetskih korisnika kod crnogorskih banaka. Iz te institucije su konstatovali da su podaci o državnim depozitima povjerljivi i da se čuvaju kao bankarska, odnosno poslovna tajna.

Prilikom donošenja odluke Centralna banka se pozvala na niz odredbi Zakona o bankama, Zakon o Centralnoj banci Crne Gore, Direktivu 2006/48, Ustav Crne Gore, na Pravilnik o tajnosti ovog organa, Zakon o tajnosti podataka kao i na odredbu člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Članom 84 Zakona o bankama je propisano da se podaci o pojedinačnom stanju depozita i prometu na pojedinačnim računima pravnih i fizičkih lica otvorenih u banci čine bankarsku odnosno poslovnu tajnu.

Međutim, zahtjevom su tražene informacije o iznosu depozita Vlade, odnosno o korišćenju javnih fondova od strane državnih institucija, što svakako ne može biti sakriveno od poreskih obveznika.

Članom 84 stav 1 i 2 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore je samo propisana obaveza čuvanja tajni od strane zaposlenih, ali ne i koji podaci se mogu označiti kao poslovna tajna. [10] Dakle, navedenom zakonskom odredbom nije propisano da tražene informacije predstavljaju poslovnu tajnu, pa ona ne može biti osnov za zabranu pristupa informacijama.

Direktivom 2006/48 takođe je samo propisana obaveza čuvanja profesionalne tajne, ali ne i koji podaci se moraju smatrati tajnim. [11] Znači, ni Direktivom nije propisano da tražene informacije predstavljaju poslovnu tajnu već samo obaveza čuvanja podataka do kojih zaposleni dođu u toku rada.

Na kraju se Centralna Banka poziva na sopstveni Pravilnik o tajnosti, odnosno podzakonski akt, iako informacije moraju biti zakonom propisane kao poslovne tajne.

10 Član 84 stav 1 i 2 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore ("Sl. list CG", br. 40/2010, 46/2010 - ispr., 6/2013 - odluka US i 70/2017): Član Savjeta i zaposleni u Centralnoj banci dužni su da čuvaju tajnost informacija i podataka koji, u skladu sa zakonom ili drugim aktom, predstavljaju tajnu. Obaveza čuvanja tajne iz stava 1 ovog člana traje i nakon prestanka funkcije, odnosno radnog odnosa u Centralnoj banci.
11 Direktiva 2006/48, Odjeljak 2: Razmjena informacija i profesionalna tajna (članovi 44 do 52)

BR. 12-650-2/2019
19/126287
13-02-2019

Br. 12-650-2/2019
Podgorica, 12.02.2019. godine

Na osnovu člana 30, a u vezi sa članom 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("Sl. list CG" br. 44/12 i 30/17), i Vodičem za pristup informacijama u posjedu Centralne banke Crne Gore (br.0102-4749-1/2018 od 04.08.2018. godine), odlučujući o zahtjevu za pristup informacijama Mreže za afirmaciju nevladinog sektora - MANS, br. 19/126187 od 28.01.2019. godine po Odluci br.0102-690-2/2019 od 12.02.2019. godine, Centralna banka Crne Gore donijela je

RJEŠENJE

Odbija se zahtjev za pristup informaciji kao neosnovan jer predstavlja poslovnu tajnu.

Troškova postupka nije bilo.

Obrazloženje

Mreže za afirmaciju nevladinog sektora - MANS podnijela je zahtjev za slobodan pristup informacijama, putem e-maila, br.19/126287 od 28.01.2019. godine, kojim traži da joj se dostavi kopija izvještaja o iznosu depozita Vlade i ostalih budžetskih korisnika pojedinačno kod svih registrovanih banaka u Crnoj Gori pojedinačno.

Odlučujući o zahtjevu Centralna banka Crne Gore je utvrdila da:

Prema Zakonu o bankama član 84, podaci o vlasnicima i brojevima računa otvorenih u banci kao i podaci o pojedinačnom stanju depozita i prometu na pojedinačnim računima pravnih i fizičkih lica otvorenih u banci čine **bankarsku odnosno poslovnu tajnu**. Dalja obaveza čuvanja tajnih podataka je opisana u članu 85 stav 1 istog zakona, prema kom lica koja u obavljajući posla sa bankom ili za banku dođu u posjed informacija i podataka koji su ovim zakonom utvrđeni kao bankarska tajna, dužni su da čuvaju te podatke i informacije i ne smiju ih upotrebljavati u svoju ličnu korist, niti učiniti dostupnim drugim licima.

Obavezu čuvanja tajnosti informacija i podataka propisuje i Zakon o Centralnoj banci Crne Gore ("Sl. list CG", br. 40/10, 46/10, 6/13 i 70/17) u članu 84 stav 1 i 2 "(...) zaposleni u Centralnoj banci dužni su da čuvaju tajnost informacija i podataka koji, u skladu sa

Izvod iz Rješenja Centralne banke kojim proglašava poslovnom tajnom podatke o državnim depozitima

3. Praksa u Crnoj Gori

Međutim, čak ni tim Pravilnikom nije propisano da su podaci o državnim depozitima tajni. Naime, Pravilnikom se definiše da su tajne informacije čijim bi otkrivanjem nepozvanom licu mogla nastupiti šteta po ostvarivanje ciljeva i izvršavanje funkcija Centralne banke ili mogao biti narušen ugled CBCG, kao i podaci koji su u skladu sa zakonom i/ili drugim propisima utvrđeni kao tajni. [12] Nema sumnje da objavljivanje podataka o državnim depozitima ne bi moglo da ugrozi ciljeve, funkcije ili ugled Centralne banke, a već je navedeno da ni jednim zakonom nije definisano da se ti podaci mogu označiti kao poslovne tajne.

Pored neosnovanog pozivanja na navedene propise, iz Centralne banke navode da su izvršili test štetnosti kojim su utvrdili da ne postoji preovlađujući javni interes da informacije budu objavljene, odnosno da postoje brojni razlozi da se ti podaci čuvaju kao poslovna tajna.

Pri tom CBCG ne navodi ni jedan od tih brojnih razloga, niti na bilo koji način obrazlaže zbog čega javnost nema pravo da zna pod kojim uslovima, u kom iznosu i u kojim bankama se čuvaju sredstva crnogorskih poreskih obveznika.

Štaviše, traženi podaci mogu da ukazuju na korupciju, nepoštovanje propisa [13], nezakonito korišćenje javnih sredstava ili zloupotrebu ovlašćenja u vršenju javne funkcije, kao i nezakonito trošenje javnih prihoda, što potvrđuje značaj interesa javnosti da bude upoznata sa tih podacima.

MANS je podnio žalbu protiv ovakvog rješenja koju je Centralna banka sama odbacila, umjesto da je prosljedi nadležnom organu, odnosno Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, kako je to propisano zakonom. Pri tom su nas neosnovano poučili da podnesemo tužbu protiv njihove odluke. MANS je zatim, shodno zakonu, urgencijom prosljedio žalbu drugostepenom organu. Međutim, takvo nezakonito postupanje CBCG dodatno je produžilo postupak pristupa informacijama.

zakonom ili drugim aktom, predstavljaju tajnu. Obaveza čuvanja tajne (...) traje i nakon prestanka (...) radnog odnosa u Centralnoj banci."

-Vrijedi pomenuti i Direktivu 2006/48, koja u članu 44 propisuje: „Države članice propisuju da sva lica koja rade ili koja su radila za nadležna tijela (u konkretnom slučaju Centralnu banku), kao i revizori ili stručnjaci koji djeluju u ime nadležnih tijela, podliježu obavezni čuvanja profesionalne tajne. Nikakve povjerljive informacije koje oni mogu primiti u obavljanju svojih dužnosti ne smiju biti otkrivene bilo kojem licu ili tijelu, osim u sažetom ili grupnom obliku, tako da nije moguće prepoznati pojedinu kreditnu instituciju (banku), ne dovodeći u pitanje slučajeve za koje vrijedi kazneno pravo“.

U skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama prvostepeni organ ima osnov za odbijanje predmetnog zahtjeva. Naime, čl. 14 st. 1 tač. 6 Zakona propisuje da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ako je informacija poslovna tajna u skladu sa zakonom.

Da su u skladu sa propisima kojima se uređuje tajnost podataka ovi podaci dobili status povjerljivih utvrđuje se nizom akata. Prvostepeni organ je Pravilnikom o tajnosti (br. 0101-4014/14-2-2010 od 30.05.2011. god, br. 0101-4014/84-3 od 25.03.2016. god. i br. 0101-8380-4/2018 od 06.11.2018. god.), donijetim postupajući u skladu sa čl. 10 st. 3 Zakona o tajnosti podataka („Sl. list CG“, br. 14/08, 76/09, 41/10, 38/12, 44/12, 14/13, 18/14 i 48/15), kojim je propisano da ovlašćeno lice za određivanje stepena tajnosti podatka u organu u kojem u kontinuitetu nastaju i ponavljaju se istovrsni tajni podaci može posebnim aktom označiti te podatke tajnim i odrediti stepen njihove tajnosti. Odredbom čl. 2 st. 1 alineja 2 Pravilnika o tajnosti Centralne banke propisano je da se tajnom smatraju podaci, informacije i dokumenti koji su u skladu sa zakonom i/ili drugim propisima utvrđeni kao tajni. Ovdje još jednom naglašavamo da je Zakon o bankama u članu 84 dodijelio stepen tajnosti ovim podacima.

Imajući u vidu član 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, prema kom, preovlađujući javni interes postoji kada tražena informacija sadrži podatke koji osnovano ukazuju na korupciju, nepoštovanje propisa, nezakonito korišćenje javnih sredstava ili zloupotrebu ovlašćenja u vršenju javne funkcije; sumnju da je izvršeno krivično djelo ili postojanje razloga za pobijanje sudske odluke; nezakonito dobijanje ili trošenje sredstava iz javnih prihoda; ugrožavanje javne bezbjednosti; ugrožavanje života; ugrožavanje javnog zdravlja i ugrožavanje životne sredine, ukazujuemo da traženi podaci ne sadrže ništa od prethodno navedenog, pa time ne postoji preovlađujući javni interes. Upravo je ovo dio rezultata provedenog testa štetnosti.

Osim svega prethodno navedenog, što je rezultat provedenog testa štetnosti, isti je takođe pokazao da postoje još brojni razlozi da se ovi podaci čuvaju kao poslovna tajna, kako je u konačnom i zakon propisao. Naime, objelodanjivanjem predmetnih informacija koje predstavljaju bankarsku, odnosno poslovnu tajnu, a koje se mogu učiniti dostupnim i Centralnoj banci Crne Gore, značilo bi postupanje suprotno brojnim propisima od strane

Izvod iz rješenja Centralne banke - test štetnosti i test javnog interesa da podaci o državnim depozitima budu tajna

Studija slučaja 2: Stanje na računima Glavnog grada

Sekretarijat za finansije Glavnog grada Podgorice je proglasio poslovnom tajnom podatke o stanju na svim računima Glavnog grada Podgorica na kraju 2017. godine, pozivajući se između ostaloga i na propis kojim se štiti intelektualna svojina.

Sekretarijat je konstatovao da bi objavljivanje tih informacija predstavljalo kršenje poslovne tajne u smislu člana 3 Zakona o zaštiti neobjavljenih podataka kojim je propisano da se neobjavljenim podacima, između ostaloga, smatraju i finansijski i poslovni podaci.

Kao i Centralna banka u prethodnom primjeru, i Sekretarijat Glavnog grada se pozvao na Zakon o bankama kojim je propisano da se podaci o pojedinačnom stanju depozita i prometa na pojedinačnim računima pravnih i fizičkih lica smatraju bankarskom, odnosno poslovnom tajnom.

12 Član 2, stav 1 Pravilnika o tajnosti Centralne banke Crne Gore: „Tajnom se smatraju:

- podaci, informacije i dokumenti čijim bi otkrivanjem nepozvanom licu mogla nastupiti šteta po ostvarivanje ciljeva i izvršavanje funkcija Centralne banke Crne Gore (u daljem tekstu: Centralna banka) ili mogao biti narušen ugled Centralne banke, koji su sadržani u Listi tajnih dokumenata, koja je data u prilogu ovog pravilnika i čini njegov sastavni dio;

- podaci, informacije i dokumenti koji su u skladu sa zakonom i/ili drugim propisima utvrđeni kao tajni“.

13 U članu 13, stav 1, tačka 1 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti se navodi: „Slobodna sredstva sa konsolidovanog računa trezora Ministarstvo finansija može, u skladu sa smjericama strategije za upravljanje dugom, investirati:

1) kao depozite kod Centralne banke ili druge banke sa niskim kreditnim rizikom u eurima ili u drugoj valuti“.

3. Praksa u Crnoj Gori

Podaci o finansijama državne institucije ne mogu biti intelektualna svojina

Zakonom o zaštiti neobjavljenih podataka uređuje se zaštita neobjavljenih podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu, kao posebnog prava intelektualne svojine. [14]

Prema istom zakonu, neobjavljenim podacima smatraju se: „finansijski, poslovni, naučni, tehnički, ekonomski ili inženjering podaci i koji obuhvataju i čitav proces, postupak, formulu, poboljšanje, obrazac, plan, projekat, prototip, kod, kompilaciju, program, metod, tehniku ili bilo koju fazu, kao i spisak imena, adresa i telefonskih brojeva, u materijalnom ili nematerijalnom obliku, prikupljen ili sačuvan fizički, elektronski, grafički, fotografski ili u pisanoj formi“. [15]

U odredbi člana 14, u petoj tački Zakona o SPI na koju se Glavni grad pozvao navodi se da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, ako je to u interesu zaštite trgovinskih i drugih ekonomskih interesa od objavljivanja podataka koji se odnose na zaštitu konkurencije kao i na poslovnu tajnu u vezi sa pravom intelektualne svojine.

Međutim, tražene informacije se ni na koji način, prema crnogorskom zakonodavstvu, ne mogu dovesti u vezi sa pravom intelektualne svojine. Takođe, objavljivanje finansijskih podataka Grada Podgorice ni na koji način ne može ugroziti konkurenciju jer nije riječ o privrednom subjektu koji posluje na tržištu. Osim toga, ovaj organ se istovremeno pozvao i na tačku 6 iste odredbe koja propisuje da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom. U ovom slučaju, međutim, riječ je o državnoj instituciji i informacijama u vezi sa budžetskim sredstvima, koje prema svim međunarodnim standardima u demokratskim društvima moraju biti nesmetano predočene javnosti.

Nije sproveden test štetnosti

Poslovna tajna kao argument za skrivanje informacija od javnog značaja u ovom slučaju nije dokazana u skladu sa Zakonom, odnosno nije sproveden test štetnosti.

Naime, u ovom slučaju Glavni grad nije izvršio test štetnosti, koji je bio dužan da izvrši u skladu sa odredbom člana 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama prije nego što je podatke proglasio tajnom.

Poništeno nakon osam mjeseci

MANS je Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama podnio žalbu 25. maja 2018. godine. Međutim, Agencija nije donijela odluku u zakonskom roku, pa smo im 26. avgusta podnijeli urgenciju. Ni po urgenciji nije bilo odluke, nakon čega smo 17. oktobra podnijeli tužbu Upravnom sudu.

Iako je zakonski rok za donošenje odluke po žalbi 15 dana u ovom predmetu Agencija je odlučila tek nakon više od osam mjeseci odnosno 15. februara 2019. godine

Agencija je usvojila žalbu, poništila rješenje Glavnog grada i vratila predmet na ponovni postupak. Međutim, Agencija se suštinski nije bavila brojnim nezakonitostima rješenja, zbog čega nije smatrala problematičnim to što test štetnosti nije izvršen, nije cijenila ni navode žalbe kojima je na to ukazano, već je samo uputila Sekretarijat da primijeni novu zakonsku odredbu kada podatke bude proglašavao tajnom.

Crna Gora
GLAVNI GRAD-PODGORICA
Sekretarijat za finansije
Broj:05-402/18-1845/1
Podgorica, 08.05.2018.godine

Sekretarijat za finansije Glavnog grada – Podgorice, rješavajući po zahtjevu Mreže za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, za pristup informacijama broj UP I 05-402/18-1845, na osnovu člana 29 stav 1 tačka 3 i člana 30 stav 1 i 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list CG“, br.44/12), donosi -

RJEŠENJE

1.Odbija se zahtjev za pristup informaciji Mreže za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, br UP I 05-402/18-1845 od 17.04.2018.godine i Žalbe br. 18/121873 od 08.05.2018.godine, kojim traži pristup informaciji – aktu koji sadrži informaciju o stanju svih računa Glavnog grada Podgorice (po izvodima računa) na kraju 2017. godine, kao neosnovan.

Obrazloženje

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, ul. Dalmatinska br. 188, podnijela je ovom Sekretarijatu zahtjev br UP I 05-402/18-1845 od 17.04.2018.godine i Žalbu br. 18/121873 od 08.05.2018.godine, kojim traži da joj se omogući pristup informaciji – aktu koji sadrži informaciju o stanju svih računa Glavnog grada Podgorice (po izvodima računa) na kraju 2017. godine.

U postupku po zahtjevu, Sekretarijat je utvrdio da posjeduje traženu informaciju, ali da ista podliježe ograničenju propisanim članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Odredbama člana 14 navedenog Zakona propisane su okolnosti i uslovi zbog kojih organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije. Tako je stavom 1 tačka 5 i 6 navedenog člana propisano da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, ako je to u intetesu zaštite, pored ostalog, ekonomskih interesa od objavljivanja podataka koji se odnose na poslovnu tajnu, kao i ako je u pitanju poslovna tajna.

Izvod iz rješenja Sekretarijata kojim su podaci o stanju na računima Glavnog grada proglašeni poslovnom tajnom

14 Član 1 Zakona o zaštiti neobjavljenih podataka
15 Član 3 Zakona o zaštiti neobjavljenih podataka

3. Praksa u Crnoj Gori

Odlučujući u ponovnom postupku, Glavni grad dostavlja rješenje kojim odlučuje na istovjetan način, dodajući da je izvršio test štetnosti kojim je utvrdio da bi informacija mogla biti zloupotrijebljena i da bi se njenim objavljivanjem kršila poslovna tajna.

Istovremeno iz Glavnog grada uopšte ne obrazlažu šta su zaključci tog sprovedenog testa štetnosti, pa ostaje nejasno na koji način bi mogla biti zloupotrijebljena tražena informacija i zašto je ona proglašena poslovnom tajnom. Takođe, javni interes da podaci budu objavljeni uopšte nije procjenjivan i o njemu nema ni riječi u rješenju Glavnog grada.

MANS je podnio novu žalbu početkom marta ove godine, a ni dva mjeseca kasnije Agencija nije donijela odluku.

Protiv ovog akta prvostepenog organa je predata žalba drugostepenom organu, a drugostepeni organ je donio rješenje br. UPII 07-30-2527-2/18 od 04.04.2019.godine, koje je u prvostepenom organu zaprimljeno pod brojem 03-04-927 od 10.04.2019.godine, kojim se žalba usvaja, i poništava se rješenje br. 03-04-1638/2 od 08.05.2018. godine i predmet se dostavlja prvostepenom organu na ponovni postupak i odlučivanje.

Drugostepeni organ je ispitujući zakonitost osporenog akta u bitnom ukazao da prvostepeni organ nije izvršio test štetnosti u skladu sa čl. 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, te da time nije utvrdio da li pristup traženoj informaciji može biti ograničen u smislu čl. 14 st. 1 tačka 6 istog zakona, odnosno da li postoji preovlađujući javni interes iz čl. 17 istoga zakona. Drugostepeni organ je utvrdio da je prvostepeni organ dužan da u ponovnom postupku pravilno primijeni članove 14, 16 i 17 i na osnovu toga u ponovnom postupku riješi u ovoj stvari.

Postupajući po drugostepenom rješenju, prvostepeni organ je izvršio uvid u tražene dokumente, i utvrdio:

- Tražena informacija, s obzirom da sadrži podatke o uplatama davalaca priloga i isplatama dobavljačima usluga i roba, predstavlja bankarsku odnosno poslovnu tajnu, u skladu sa čl. 84 st. 1 tačka 1 i 2, i čl. 84 st. 2 Zakona o bankama ("Sl. list CG", br. 17/08, 40/2011, 44/10, 73/17).

Članom 14 st. 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ako je to u interesu ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom, a pristup informaciji će se u skladu sa čl. 16 istog zakona ograničiti ukoliko bi objelodanjivanje informacije značajno ugrozilo interes iz čl. 14 ovog zakona, odnosno ukoliko postoji mogućnost da bi objelodanjivanje informacije izazvalo štetne posljedice po interes koji je od većeg značaja od interesa javnosti da zna tu informaciju, osim ako postoji preovlađujući javni interes propisan čl. 17 ovog zakona.

Prvostepeni organ je u skladu sa čl. 16 izvršio test štetnosti i utvrdio da su povjerljivost, čuvanje i način pristupa podacima sa transakcionih računa banaka propisani sistemom zakonskih propisa i odredbi kojima su regulisani platni promet i bankarsko poslovanje (Zakon o bankama čl. 85 i čl. 86, Zakon o platnom prometu ("Sl. list CG", br. 62/13 i br. 6/14), čl. 54 st. 1 do 9, čl. 55 st. 2, čl. 56, čl. 64 st. 4 do 6, čl. 94 st. 1 i st. 3, Zakon o Centralnoj banci Crne Gore ("Sl. list CG", br. 40/10, 46/10, 6/13 i 70/17), čl. 84, čl. 87k, čl. 87l st. 3 tačka 4, čl. 35 st. 4, čl. 29. st. 3, čl. 8 st. 3, i Zakon o bankama čl. 31. st. 1 tačka 3), te bi neovlašćen pristup traženoj informaciji imao za štetnu posledicu povredu povjerljivosti ovih podataka, odnosno povredu propisa kojima je regulisan način postupanja sa podacima o uplatama i isplatama sa transakcionih računa. "Prema odredbama člana 84. Zakona o bankama, podaci o pojedinačnom stanju depozita i prometu na pojedinačnim računima pravnih i fizičkih lica otvorenih u banci, smatraju se bankarskom tajnom, a ona je ujedno i poslovna tajna, koju je, shodno članu 84. Zakona o

Izvod iz drugog rješenja Sekretarijata – test štetnosti od objavljivanja podataka o stanju na računima Glavnog grada

Studija slučaja 3: Konsultantski ugovori

Agencija za nadzor osiguranja je proglasila tajnom konsultantske ugovore pozivajući se samo na odredbu sopstvenog Pravilnika o poslovnoj tajni, tvrdeći da te podatke krije kako bi zaštitila sopstveni ugled.

Dakle, Agencija se nije pozvala ni na jednu zakonsku odredbu, kojom bi tražene informacije proglašile poslovnom tajnom, već na sopstveni akt.

U rješenju Agencije nema nikakvog obrazloženja po kom osnovu su tražene informacije proglašene poslovnom tajnom, te je očigledno da zakonom propisani test štetnosti nije sproveden. Tražene informacije odnose se na trošenje finansijskih sredstava državne Agencije, odnosno javnih fondova, pa nema ni jednog razloga da oni budu skriveni od javnosti.

MANS je 13. septembra podnio žalbu na takvo rješenje, a Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama poništila rješenje Agencije za nadzor osiguranja i vratila predmet na ponovo odlučivanje.

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je potvrdila da podzakonski akt ne može biti osnov za ograničenje slobodnog pristupa informacijama, i da se bez sprovedenog testa štetnosti ne može obrazložiti

koje bi štetne posljedice nastupile po prvostepeni organ u slučaju objavljivanja informacija. Međutim, Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je u svojoj odluci po žalbi, „poučila“ instituciju kako da zakonito sakrije podatke, pozivajući se na izmijenjenu odredbu člana 14.

Postupajući po dijelu zahtjeva koji se odnosi na dostavljanje kopija svih ugovora i pripadajućih aneksa zaključenih u periodu od 2013. do jula mjeseca 2018. godine sa fizičkim i pravnim licima za konsultantske usluge, uključujući i potvrde o isplatama po tim ugovorima i aneksima, isti se odbija iz razloga što tražena dokumentacija predstavlja poslovnu tajnu, a odredbom člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da „organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije ... 6) Ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom.“ Naime, tražene informacije su kod Agencije označene oznakom »intern« u skladu sa čl. 3 i 3a Pravilnika o poslovnoj tajni Agencije za nadzor osiguranja broj 01-41/4-12, kojim je propisano da se poslovnom tajnom u smislu tog pravilnika smatraju dokumenti i podaci „...1. koje Agencija proglasi poslovnom tajnom, kao i ostali dokumenti i podaci čije bi saopštavanje neovlašćenim licima, zbog njihove prirode, značaja i karaktera bilo protivno interesima Agencije.“

Agencija je određenu kategoriju dokumenata označila stepenom tajnosti »intern« iz razloga što se isti odnose na postupke nadzora i što bi dostavljanje, ili na bilo koji drugi način činjenje dostupnim, tih dokumenata i podataka iz njih moglo nanijeti štetu poslovnom interesu Agencije, kao i subjektima nadzora nad kojima je u traženom periodu vršena kontrola, a na koje se traženi ugovori odnose.

Izvod iz rješenja Agencije za nadzor osiguranja u kome navodi da su podaci označeni stepenom tajnosti

3. Praksa u Crnoj Gori

U novom rješenju, Agencija za nadzor osiguranja je upravo to i učinila - proglasila je poslovnom tajnom tražene informacije pozivajući se na član 14 Zakona o SPI, pri čemu je navela da su na osnovu Pravilnika Agencije ti podaci označeni stepenom tajnosti »interno«.

Iako nije dostavila dokaz o sprovedenom testu štetnosti, Agencija je navela da je ispunila ovu zakonsku obavezu, te da je zaključila da je njen interes da sakrije podatke važniji od interesa javnosti da zna kako se troše javna sredstva. Naime, u posljednjem rješenju Agencija navodi:

„Budući da se radi o informacijama koje su u vezi sa postupcima posrednih i neposrednih kontrola koje u skladu sa odredbama Zakona o osiguranju sprovodi Agencija za nadzor osiguranja, imajući u vidu položaj i ugled Agencije i ugled subjekata nadzora, ocijenjeno je da je interes Agencije od većeg značaja od interesa javnosti da zna traženu informaciju“.

MANS je ponovo izjavio žalbu na takvo rješenje još sredinom januara ove godine, ali ni skoro četiri mjeseca kasnije Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama nije donijela odluku, iako joj je zakonski rok 15 dana.

Studija slučaja 4: Tenderska dokumentacija

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je proglasila poslovnom tajnom kompletnu dokumentaciju vezanu za tender od oko 20 miliona eura, tvrdeći da postupa po pravilima Međunarodne banke za obnovu i razvoj.

Agencija je odbila da dostavi tražene informacije tvrdeći da tako štiti trgovinske i druge ekonomske interese od objavljivanja podataka koji se odnose na zaštitu konkurencije i poslovnu tajnu u vezi sa pravom intelektualne svojine. [16] Navela je da ne može da objavi tražene podatke zbog pravila međunarodne banke koja je dala kredit za taj posao, a koja predviđaju otkup tenderske dokumentacije.

Rješenje Agencije je poništeno po našoj žalbi nakon više od godinu dana. [17]

Kao i u prethodnom slučaju, Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je poučila Agenciju za životnu sredinu da se u ponovljenom postupku pozove na novu odredbu o poslovnoj tajni, s tim što je ukazala i na propust nevršenja testa štetnosti.

I novim rješenjem zabranjen je pristup informacijama jer predstavljaju poslovnu tajnu. Agencija za životnu sredinu je navela da je tender sprovela u saradnji sa Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj, čija pravila podrazumijevaju otkup tenderske dokumentacije.

Istovremeno, Agencija ne pominje da je tender okončan, te da je izabran ponuđač, odnosno da ne postoji mogućnost naknadnog otkupa tenderske dokumentacije. [18]

Takođe, Agencija je izostavila da primijeni zakonsku normu koja joj omogućava da izbriše informacije koje predstavljaju tajnu [19], a objavi djelove tenderske dokumentacije koji se odnose na ponuđene cijene, a koje ne mogu biti poslovna tajna.

Agencija navodi da je izvršila test štetnosti objelodanjivanja informacija, iako o tome ne dostavlja dokaze i konstatuje da bi se objavljivanjem informacija značajno ugrozili interesi iz člana 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, kao da i ne postoji preovlađujući javni interes.

16 Član 14 stav 1 tačka 5 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

17 Žalba podnijeta 15.06.2017.godine, odluka Agencije donijeta 21.12.2018.godine

18 U maju 2018. godine Vlada je odabrala izvođača radova, a početkom oktobra te godine počeli su radovi, dok je Agencija zabranila pristup informacijama u decembru te godine.

19 Član 24 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisuje „ako je dijelu informacije pristup ograničen, u skladu sa članom 14 ovog zakona, organ vlasti dužan je da omogući pristup informaciji dostavljanjem njene kopije podnosiocu zahtjeva, nakon brisanja dijela informacije kojim je pristup ograničen“

Crna Gora
Ministarstvo održivog razvoja i turizma
AGENCIJA ZA ZAŠTITU PRIRODE I ŽIVOTNE SREDINE
Broj :UPI-101/2-03-27/9
Podgorica, 27.12.2018.godine.

Podjela... 2 8 - 12- 2018 ...gd

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine na osnovu člana 29 stav 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("Sl.list CG", br.44/12,30/17), a postupajući po rješenju Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama br. UPII 07-30-2988-2/17 od 19.12.2018.godine, donosi

RJEŠENJE

1. Odbija se zahtjev NVO MANS br. 17/111926 od 16.05.2017 godine za slobodan pristup informacijama, odnosno dostava kopije kompletne dokumentacije vezano za međunarodni tender za izbor izvođača radova na remedijaciji tla lokacije Jadranskog brodogradilišta Bijela, koji je objavljen 17. februara 2017. godine.
2. Troškova postupka za pristup informaciji nije bilo.
3. Žalba protiv ovog rješenja ne odlaže njegovom izvršenju.

Obrazloženje

NVO MANS iz Podgorice Dalmatinska br.188 podnijela je Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine zahtjev br. 17/111926 od 16.05.2017 kojim je tražila da joj se omogući pristup informaciji ili dijelu informacije ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom. Agencija je utvrdila da je Ugovor o zajmu između Crne Gore i Međunarodne banke za obnovu i razvoj za realizaciju projekta "Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje – IWMPC, potpisan 10. oktobra 2014. godine, zaključen je sa međunarodnom bankom, čija pravila reguliše banka, strogim procedurama, pa je između ostalog predviđen otkup tenderske dokumentacije, od strane zainteresovanih.

Na osnovu člana 29 stav 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama a primjenjujući član 14, stav 1 tačka 8 kojim je propisano da će organ vlasti ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom. Agencija je utvrdila da je Ugovor o zajmu između Crne Gore i Međunarodne banke za obnovu i razvoj za realizaciju projekta "Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje – IWMPC, potpisan 10. oktobra 2014. godine, zaključen je sa međunarodnom bankom, čija pravila reguliše banka, strogim procedurama, pa je između ostalog predviđen otkup tenderske dokumentacije, od strane zainteresovanih.

Izvod iz novog rješenja Agencije za zaštitu prirode i životne sredine u kome navodi da tenderska dokumentacija mora biti otkupljena

3. Praksa u Crnoj Gori

U svom rješenju ni jednom riječju Agencija ne obrazlaže koji interesi bi bili ugroženi i na koji način, niti ocjenjuje značaj javnog interesa da podaci budu objavljeni.

Retroaktivna primjena nove zakonske odredbe

Odredba člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama uvedena je Zakonom o izmjenama i dopunama tog Zakona [20] koji je stupio na snagu 17. maja 2017. godine, dok je zahtjev za slobodan pristup informacijama podnijen dan ranije, odnosno 16. maja 2017. godine.

Shodno tome, jasno je da navedenu zakonsku odredbu nije moguće primijeniti, jer bi takvo postupanje bilo suprotno Ustavnom načelu o zabrani povratnog dejstva zakona.

Žalba na novo rješenje Agencije podnijeta je sredinom januara 2019. godine, ali po njoj nije odlučeno ni skoro pet mjeseci kasnije.

Studija slučaja 5: Finansiranje izbornih kampanja

Agencija za sprječavanje korupcije (ASK) je proglasila poslovnom tajnom podatke o prihodima i rashodima političkih partija sa žiro računa korišćenih za finansiranje kampanje za Parlamentarne izbore 2016. i Predsjedničke izbore iz 2018. godine.

Političke partije dostavljaju ASK-u izvještaje o prihodima i troškovima izborne kampanje koje ta institucija, shodno Zakonu o finansiranju političkih partija, objavljuje na svom sajtu.

Pored toga, svi politički subjekti su dužni da Agenciji dostave i izvode sa žiro računa koji su korišćeni za finansiranje kampanja, a ti podaci bi morali da se poklope sa informacijama datim u finansijskim izvještajima.

Dakle, podaci o prihodima i rashodima, u formi izvještaja partija, su nesporno javni, ali je iste te informacije, sadržane u izvodu iz bankarskih računa, Agencija proglasila poslovnom tajnom.

Zakon o finansiranju političkih partija predviđa da se parlamentarne partije većinski finansiraju od novca građana [21], zbog čega je nesporno da građani treba da imaju uvid u trošenje tog novca. S tim u vezi je i odredba Zakona o slobodnom pristupu informacijama kojim je propisano da postoji pravo javnosti na, između ostalog, pristup informacijama o pravnom licu čiji se rad većim dijelom finansira iz javnih sredstava [22]. Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je poništila rješenje ASK-a tek nakon godinu dana od podnošenja žalbe, iako ima zakonski rok od 15 dana, pri čemu je kao jedini razlog navela da nije sproveden test štetnosti.

ASK je i novim rješenjem zabranila pristup informacijama, jer predstavljaju bankarsku, odnosno poslovnu tajnu [23], kao i zbog zaštite privatnosti fizičkih lica koja su donirala političke partije.

20 "Službeni list CG", br. 30/2017 od 09.05.2017. godine

21 Članom 3 Zakona o finansiranju političkih partija u Crnoj Gori propisano je da političke partije sredstva za redovan rad i izbornu kampanju mogu sticati iz javnih i privatnih izvora, dok je članom 12 istog zakona određeno da ukupan iznos donacija koje prikupe parlamentarne partije ne smije biti veći od sredstava koja dobijaju iz budžeta.

22 Član 9 stav 1 tačka 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

23 Kao i prethodnim primjerima, i Agencija se pozvala na član 84 stav 1 tačka 2 i stav 2 Zakona o bankama

Broj: 03-04-927/2

Podgorica, 25.04. 2019. godine

Agencija za sprječavanje korupcije (u nastavku: prvostepeni organ) postupajući u ponovnom postupku po rješenju Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama (u nastavku: drugostepeni organ) br. UPII 07-30-2527-2/18 od 04.04.2019.godine, koje je u prvostepenom organu zaprimljeno pod brojem 03-04-927 od 10.04.2019.godine, na osnovu čl. 18 Zakona o upravnom postupku (»Sl.list CG«, br. 37/17) i čl. 29 st. 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama (»Sl.list CG«, br. 44/12 i br. 30/17), u postupku po zahtjevu Janković Vuka iz NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (u nastavku: podnosilac zahtjeva) br. 18/122015-12217 od 27.04.2018. godine, koji je zaprimljen pod brojem 03-04-1637 od 27.04.2018. godine, donosi

RJEŠENJE

Odbija se pristup informaciji:

1. Svih izvoda iz banke koji pokazuju sve prihode i rashode sa žiro računa koje je otvorila Demokratska partija socijalista za potrebe Parlamentarnih izbora 2016. godine, u periodu od njihovog otvaranja do dana podnošenja izvještaja Agenciji.
2. Svih izvoda iz banke koji pokazuju sve prihode i rashode sa žiro računa koje je otvorila partija Socijaldemokrate za potrebe Parlamentarnih izbora 2016. godine, u periodu od njihovog otvaranja do dana podnošenja izvještaja Agenciji.
3. Svih izvoda iz banke koji pokazuju sve prihode i rashode sa žiro računa koje je otvorila partija Nova srpska demokratija (Demokratski front – Mi ili On) za potrebe Parlamentarnih izbora 2016. godine, u periodu od njihovog otvaranja do dana podnošenja izvještaja Agenciji.

Obrazloženje

Nakon sprovedenog postupka po zahtjevu za slobodan pristup informacijama br. 18/122015-122017 od 27.04.2018. godine, prvostepeni organ je donio rješenje br. 03-04-1638/2 od 08.05.2018. godine, kojim je odbijen zahtjev za pristup informacijama koje su navedene u gomijem dispozitivu, stav 1 tačke 1-3 (u nastavku: Tražena informacija).

Izvod iz rješenja Agencije za sprječavanje korupcije kojim se odbija pristup informacijama o prihodima i rashodima političkih partija sa žiro računa otvorenih za finansiranje Parlamentarnih izbora 2016. godine

3. Praksa u Crnoj Gori

ASK navodi da je izvršila test štetnosti i utvrdila da bi objavljivanje informacija predstavljalo „povredu propisa kojima je regulisan način postupanja sa podacima o uplatama i isplatama sa transakcionih računa“. Pri tome se pozivaju na poslovnu tajnu propisanu Zakonom o bankama i Zakonom o Centralnoj banci.

ASK-a zaključuje da odbija pristup informacijama, jer postoje štetne posljedice od njihovog objavljivanja i ne postoji preovlađujući javni interes da budu objavljene, i dodaje „s obzirom na to da su podaci o uplatama i isplatama političkom subjektu u izbornoj kampanji javni podaci...“

Dakle, i sama Agencija ne spori da su ti podaci, u formatu koji je objavljen na njihovom sajtu [24], javni, ali ih ipak proglašava tajnim.

Pored toga ASK tvrdi da bi objavljivanje podataka o donacijama partija predstavljalo veću obradu ličnih podataka od propisane, jer su ti podaci objavljeni na njihovom sajtu.

Istovremeno Agencija zanemaruje činjenicu da su nezakonite donacije političkim partijama predmet istraga tužilaštva i sudskih postupaka upravo na osnovu informacija koje su objavile nevladine organizacije i mediji, a ne ASK.

Dakle, Agencija je bila dužna da sprovede i test javnog interesa i utvrdi da ti podaci mogu doprinijeti otkrivanju korupcije i kršenja zakona. Samim tim je mnogo veće pravo javnosti da zna kako se finansiraju izborne kampanje, od eventualne povrede privatnosti davaoci priloga zbog dodatne obrade njihovih podataka, posebno zato što su te informacije javno dostupne shodno Zakonu o finansiranju političkih partija. [25]

Postupak po žalbi kojom osporavamo i drugo rješenje ASK-a započeo je početkom maja ove godine i još uvijek je u toku.

Takođe, bankarska tajna predstavlja profesionalu tajnu bankarskog poziva koja, kao i profesionalne tajne određenih drugih poziva, ima privatnopravni karakter poslovne veze banke i klijenta koja je obilježena posebnim odnosom povjerenja, i zasnovana je na načelima i odredbama Zakona o obligacionim odnosima (Sl. list CG", br. 47/08, 4/11 i 22/17), čl.3, čl. 4, čl. 6, čl.9, čl.10, čl.11 i čl. 14. Neovlašćeno otkrivanje profesionalne tajne je propisano je kao krivično djelo članom 171 Krivičnog zakonika ("Sl. list CG", br. 40/08, 25/10, 32/11, 64/11, 40/13, 56/13, 14/15, 42/15, 58/15, 44/17 i 49/18). Konačno, neovlašćena obrada ličnih podataka iz tražene informacije u suprotnosti sa Ustavom Crne Gore, jer su ograničenja ličnih podataka i privatnosti lica na koja se odnose ovi podaci propisani Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, pa bi njihova drugačija obrada predstavljala prekraćenje ograničenja iz člana 24 Ustava Crne Gore.

Imajući u vidu štetne posljedice po zaštićene interese utvrđene u testu štetnosti, prvostepeni organ odbija pristup traženoj informaciji u skladu sa članom 29 stav 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama a u vezi sa čl. 14 stav 1 tačka 6 tog zakona, s obzirom na nepostojanje preovlađujućeg interesa iz člana 17 ovog zakona, odnosno s obzirom na to da su podaci o uplatama i isplatama političkom subjektu u izbornoj kampanji javni podaci u skladu sa čl. 39, čl. 40 i čl. 42 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, te da su dostupni u registrima na internet stranici prvostepenog organa www.antikorupcija.me u rubrici Javni registri/Pretrage za političke subjekte, u poljima Pretraga petnaestodnevnih izvještaja o priložima u kampanji, Pretraga privremenog izvještaja o troškovima izborne kampanje i Pretraga izvještaja o troškovima izborne kampanje.

- tražena informacija sadrži podatke o više stotina priloga odnosno uplata fizičkih lica preko bankovnih računa političkim subjektima. Navedeni podaci predstavljaju lične podatke na koje se primjenjuju odredbe Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

Članom 14 st. 1 tačka 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama je propisano da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ako je to u interesu zaštite privatnosti od objelodanjivanja podataka predviđenih zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti. Članom 2 st. 2 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti ("Sl. list CG", br. 79/2008, 70/2009, 44/2012 i 22/2017.) propisano da se lični podaci ne mogu obrađivati u većem obimu nego što je potrebno da bi se postigla svrha obrade niti na način koji nije u skladu sa njihovom namjenom. Prvostepeni organ je utvrdio da su obim i način obrade podataka o priložima fizičkih lica političkim subjektima propisani u čl. 39 i čl. 42 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja ("Sl. list CG", br. 52/14, 76/15, 83/16 i 92/17), a da su svrha obrade i namjena ovih podataka definisani u nazivu poglavlja VII ovog Zakona

Kralja Nikole 27/V
Podgorica
Crna Gora

Agencija za sprječavanje korupcije
+382 20 44 77 01
kabinet@antikorupcija.me
www.antikorupcija.me

Izvod iz rješenja ASK-a kojim obrazlaže da su podaci o finansiranju izbornih kampanja tajni, jer postoje štetne posljedice od njihovog objavljivanja, i da su te informacije javno dostupne

24 www.antikorupcija.me u rubrici Javni registri/Pretrage za političke subjekte
25 Član 39, 40 i 42 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja

3. Praksa u Crnoj Gori

3.2. Tajne finansije državnih firmi

Državne firme proglašavaju poslovnim tajnama važne podatke o svojim finansijama, sa besmislenim obrazloženjima, čak i slučajevima kada su te informacije već dostupne javnosti.

Tako je jedna kompanija u većinskom državnom vlasništvu proglasila poslovnom tajnom svoje godišnje budžete, navodeći da oni sadrže povjerljive informacije koje bi mogle negativno uticati na cjelokupan elektroenergetski sistem, kao i investiranje na berzi.

Poslovnom tajnom su proglašeni i podaci akcionarima u državnim firmama, iako su informacije o deset najvećih vlasnika akcija dostupne javnosti.

Ugovori o prodaji imovine državne firme u stečaju su poslovna tajna, sa obrazloženjem da bi njihovo objavljivanje moglo ugroziti ekonomske interese i te kompanije i njenog novog vlasnika.

Državni fond je proglasio poslovnom tajnom osnovne podatke, pa čak i statističke informacije o kreditiranju privatnih kompanija, uključujući i firmu povezanu sa visokim javnim funkcionerom.

Tajni su i ugovori o zakupu imovine državnih monopolista koji tvrde da se na taj način štite od konkurencije.

Na kraju, tajni su čak i podaci o zaradama javnih funkcionera koji upravljaju državnim firmama, jer bi njihovim objavljivanjem navodno bila narušena poslovna politika kompanije.

Studija slučaja 6: Budžet

Crnogorski elektroenergetski sistem A.D. (CGES) je proglasio poslovnom tajnom svoje budžete u 2017. i 2018. godini jer sadrže povjerljive informacije koje bi mogle negativno uticati na cjelokupan elektroenergetski sistem, kao i investiranje na berzi.

CGES je konstatovao da odbija da objavi te podatke u cilju zaštite trgovinskih i drugih ekonomskih interesa.

Oni navode da budžet sadrži povjerljive podatke čijim objelodanivanjem bi se stvorili uslovi trećim licima da posjeduju privilegovane informacije, a na koji način bi se dala prednost podnosiocu zahtjeva u odnosu na druge potencijalne investitore. Zbog toga se, prema njihovim navodima, budžet dostavlja samo Odboru direktora, odnosno glavnim akcionarima.

Dodatno, CGES se poziva na međudržavni sporazum između Crne Gore i Italije, i odredbu Ugovora kojim je propisano da će poslovni plan i godišnji budžet biti osnova za upravljanje Društvom.

Na osnovu toga u CGES-u zaključuju da bi objelodanivanje njihovog budžeta „moglo imati negativan odraz ne samo na ekonomsko poslovanje CGES-a, već i na cjelokupni elektroenergetski sistem“.

Dalje pominje oznaku povjerljivosti koja je stavljena na sve informacije koje se odnose na realizaciju projekta izgradnje podmorske elektro-energetske interkonekcije, te ističe da ne postoji javni interes da podaci budu objavljeni, dok bi sa druge strane to moglo „značajno uticati na potencijalno investiranje, odnosno deinvestiranje na crnogorskoj berzi“.

Naime, ovaj organ posebno ukazuje na činjenicu da budžet Crnogorskog elektroenergetskog sistema AD Podgorica nije javno dostupan dokument, iz razloga što isti sadrži povjerljive informacije koje se kao takve dostavljaju samo Odboru direktora, odnosno glavnim akcionarima.

Objavljivanjem zahtjevom traženih informacija, ugroženost ekonomskih i trgovinskih interesa je i više nego nesporna, posebno ako se uzme u obzir da bi se dostavljanjem tražene dokumentacije stvorili uslovi trećim licima da posjeduju privilegovane informacije, a koje im kao takve mogu poslužiti za donošenje odluka o investiranju ili deinvestiranju na crnogorskoj berzi. Imajući u vidu naprijed iznijeto, dostavljanjem zahtjevom traženih informacija ovaj Organ bi podnosiocu zahtjeva, odnosno bilo kojem trećem licu, dao značajnu prednost u odnosu na druge potencijalne investitore, te je iz ovog razloga nesporno da su pomenuti ekonomski i trgovinski interesi od većeg značaja od interesa javnosti da zna za ovu informaciju.

Naprijed iznijeto ukazuje takođe i na ispunjenost uslova iz člana 14, stav 1, tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama kojim je propisano da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom.

Navedeni trgovinski i drugi ekonomski interesi koji mogu biti ugroženi dostavljanjem traženih informacija su od velikog značaja i kada je u pitanju realizacija međudržavnog sporazuma između Crne Gore i Republike Italije o Projektu izgradnje podmorske elektro-energetske interkonekcije između prenosnih mreža Crne Gore i Italije, a koji je potvrđen od strane Skupštine Crne Gore, donošenjem Zakona o potvrđivanju sporazuma između Crne Gore i Republike Italije o izgradnji podmorske elektro-energetske interkonekcije između prenosnih mreža Crne Gore i Italije sa realizacijom strateškog partnerstva operatora prenosnog sistema.

Posebno ukazujemo, da kada je u pitanju pomenuti Projekat da je članom III, odjeljak 3.1., tačka a. Strateškog i Akcionarskog Ugovora, br. 01-40/12 od 15.01.2011. godine, koji je zaključen između Države Crne Gore, Tema Rete Elettrica Nazionale s.p.a i Crnogorskog elektroenergetskog sistema AD Podgorica propisano da će, Poslovni plan i godišnji budžet biti osnova za upravljanje Društvom, a poslovanje Društva će tokom cijelog trajanja Ugovora biti vođeno i razvijano u skladu sa godišnjim budžetom. Iz ovoga se jasno da zaključiti da bi objelodanivanjem nečeg što je osnov za vođenje i razvijanje poslovanja samog Društva, moglo imati negativan odraz ne samo na ekonomsko poslovanje CGES-a već i na cjelokupni elektroenergetski sistem, a posebno kod činjenice ako se ima u

Izvod iz rješenja CGES-a kojim proglašava tajnom svoj budžet i zaključuje da bi njegovo objavljivanje moglo uticati na elektroenergetski sistem države

3. Praksa u Crnoj Gori

Podaci o budžetu kompanije u većinskom državnom vlasništvu ne bi smjeli biti tajna. Štaviše, čak i ona akcionarska društva u kojima država nema vlasništvo su dužna da objavljuju svoje finansije. Na kraju, to je uradio i CGES, čiji finansijski izvještaji se mogu naći na sajtu Poreske uprave. [26]

Devet mjeseci nakon podnošenja žalbe, Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je poništila rješenje CGES-a.

Istovremeno, kao i nekoliko prethodnih slučajeva, Agencija je „poučila“ CGES kako da sakrije te informacije od javnosti i uputila ga na primjenu nove zakonske odredbe koja se odnosi na poslovnu tajnu. [27] Agenciji pri tom nije bilo sporno što nije sproveden ni test štetnosti, ni test javnog interesa, pa nije naložila CGS-u da to učini u ponovnom postupku.

Zatim je CGES ponovo odbio pristup informacijama, dostavljajući **ново rješenje sa potpuno istim obrazloženjem kao i prvog puta**, samo što se u njemu poziva na odredbu koju mu je Agencija sugerisala.

Dakle, ni u tom rješenju CGES nije sproveo niti test štetnosti, a ni test javnog interesa. Takođe nije se pozvao na bilo kakav konkretan propis na osnovu koga je sopstveni budžet proglašio poslovnom tajnom.

Skoro pet mjeseci nakon podnošenja žalbe na drugo rješenje CGES-a, Agencija nije donijela odluku, iako joj je Zakonom propisan rok za odlučivanje od 15 dana.

Studija slučaja 7: Drugi akcionari

Podaci o akcionarima jedne od najvećih kompanija u većinskom državnom vlasništvu, AD 13. jul Plantaže, su proglašene poslovnom tajnom.

Centralno klirinško depozitarno društvo A.D. Podgorica je proglasilo poslovnom tajnom informacije o 30 najvećih akcionara „Plantaža“ na osnovu člana 386 Zakona o tržištu kapitala. [28]

Međutim, tim članom je propisano da su podaci o računima vlasnika akcija tajni, a ne informacije o tome ko su vlasnici kompanije.

Uostalom, ta institucija na svom sajtu već objavljuje informacije o 10 najvećih akcionara svih akcionarskih društava [29], pa ne postoji ni jedan razlog da podatak o preostalim 20 bude proglašen tajnom.

Prilikom donošenja odluke nije izvršen test štetnosti, pa nije utvrđeno da li bi i koji interes i na koji način bi bio ugrožen objelodanjivanjem traženih informacija.

Takođe, nije utvrđeno postojanje i značaj javnog interesa, već je pristup odbijen paušalnim pozivanjem na poslovnu tajnu.

MANS je podnio žalbu na to rješenje po kojoj Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama nije odlučila do dana izdavanja ove studije.

CENTRALNO
KLIRINŠKO
DEPOZITARNO
DRUŠTVO

*CENTRALNO KLIRINŠKO DDP
DRUŠTVO A.D.
Broj: 06-131
Podgorica, 08. 04. 2019.

N.V.O. "MANS"
Bros: 19/127604
Podgorica, 11. 04. 2019.

Centralno klirinško depozitarno društvo a.d. Podgorica, na osnovu člana 30 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("SL.list CG", br.44/12 i 30/17), postupajući po zahtjevu Mreže za afirmaciju nevladinog sektora - MANS, br.19/127604 od 27.03.2019. godine, donosi

RJEŠENJE

Odbija se Zahtjev Mreže za afirmaciju nevladinog sektora - MANS, br.19/127604 od 27.03.2019. godine, kojim se traži lista 30 najvećih akcionara AD 13 JUL - PLANTAŽE na dan 19, 20, 21, 22, 25, 26 i 27 mart 2019. godine.

Obrazloženje

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS podnijela je Centralnom klirinškom depozitarnom društvu a.d. zahtjev br.19/127604 od 27.03.2019. godine, kojim se traži lista 30 najvećih akcionara AD 13 JUL - PLANTAŽE na dan 19, 20, 21, 22, 25, 26 i 27 mart 2019. godine, na način što će im se dostaviti ista putem pošte, na adresu Dalmatinska ulica br.188, Podgorica.

U postupku po zahtjevu, Centralno klirinško depozitarno društvo a.d. je utvrdilo da posjeduje tražene informacije, te da se istim ograničava pristup u skladu sa čl.14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, jer se radi o podacima koji su prema čl.386 Zakona o tržištu kapitala tajni i mogu se saopštiti samo pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom, po nalogu suda, na zahtjev Komisije za tržište kapitala ili drugog nadležnog organa, pa nalazi da zahtjev treba odbiti kao neosnovan.

Prema Pravilima o pravu na dobijanje informacija o hartijama od vrijednosti upisanim u Centralni registar Centralne Depozitarne Agencije ("SL.list CG", br.30/15), koja je donijela Komisija za hartije od vrijednosti, samo registrovani akcionar ima pravo da dobije informacije iz Registra o svim drugim vlasnicima akcija emitenta čije akcije posjeduje. Pravo na dobijanje ovih informacija ima i Komisija za hartije od vrijednosti u postupku kontrole poslovanja CDA i nadležni sud u sprovođenju određenih postupaka.

Izvod iz rješenja kojim su proglašeni tajnom podaci o akcionarima jedne od najvećih kompanija u većinskom državnom vlasništvu

26 Sajt Poreske uprave <https://eprijava.tax.gov.me/TaxisPortal>

27 Član 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

28 Poziva se na odredbu člana 14 satv 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

29 <http://app.cda.me:81/CDA/Home/Data/165?reportViewer=pdf>

3. Praksa u Crnoj Gori

Studija slučaja 8: Prodaja u toku stečaja

Privredni sud je proglasio tajnom anekse ugovora o prodaji imovine Kombinata aluminijuma Podgorica (KAP) u stečaju privatnoj kompaniji Uniprom, iako je dio njihovog sadržaja već objavio u saopštenju za medije.

Privredni sud je konstatovao da se „u konkretnom slučaju radi o privatnim ispravama - ugovorima zaključenim između dva privredna društva“, koje nijesu akti suda, iako jesu u njegovom posjedu. Zato je sud odlučio da odbije zahtjev „zbog opasnosti da bi objavljivanjem tih podataka došlo do povrede trgovinskih i drugih ekonomskih interesa privrednih društava koje su strane ugovornice, i isti predstavljaju poslovnu tajnu“.

Očigledno je da Privredni sud nije sproveo test štetnosti kako bi utvrdio koji interesi bi bili ugroženi i na koji način.

Nema sumnje da makar onaj dio informacija iz potpisanih aneksa ugovora koje je Privredni sud objavio u svom saopštenju za medije predstavlja javne podatke.[30] Dakle, sud je mogao da objavi dio traženih informacija, a izbriše one koji predstavljaju poslovnu tajnu. [31]

Sud nije sproveo ni test javnog interesa kako bi procijenio da li je objavljivanje informacija o stečaju najveće državne kompanije u javnom interesu.

Ovo posebno zbog toga što je rad KAP-a već decenijama praćen korupcionaškim skandalima i ta kompanija je ponovo prešla u većinsko državno vlasništvo nakon raskida ugovora o privatizaciji sa prethodnim vlasnikom. Odmah nakon povratka države u vlasničku strukturu, firma je ušla u stečaj i u toku tog postupka zastupa je stečajni upravnik koga imenuje Privredni sud.

MANS je podnio žalbu na ovo rješenje Privrednog suda, ali Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama nije donijela odluku ni nakon šest mjeseci.

CRNA GORA
PRIVREDNI SUD
V- Su.br.37/18
Podgorica, 16.11.2018.godine

N.V.O. "MREŽA ZA AFIRMACIJU NEVLADINOG SEKTORA - MANS"
BROJ: 18/1249355
Podgorica, 18.11.2018.godine

PRIVREDNI SUD CRNE GORE, odlučujući po zahtjevu za pristup informacijama NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora – MANS, Dalmatinska 188, na osnovu člana 30 st.1. Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.list CG“, br.44/2012), dana 16.11.2018. godine, donio je

RJEŠENJE

I ODBIJA SE zahtjev NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora – MANS od 13.11.2018.godine, kojim je tražen pristup informaciji dostavljanjem kopije Aneksa II i Aneksa III Ugovora o prodaji imovine KAP-a u stečaju preduzeću Uniprom.

O b r a z l o ž e n j e

Dana 13.11.2018.godine, NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora – MANS, obratila se ovom sudu elektronskim putem (neautorizovanim e-mailom) sa zahtjevom, da joj se odobri pristup informaciji i dostave kopije Aneksa II i Aneksa III Ugovora o prodaji imovine KAP-a u stečaju preduzeću Uniprom.

U postupku po zahtjevu Privredni sud Crne Gore je utvrdio da posjeduje traženu informaciju.

Međutim, predmetni zahtjev je odbijen shodno odredbi člana 14 stav 1 tačka 5 i tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Naime, u konkretnom slučaju radi se o privatnim ispravama – ugovorima zaključenim između dva privredna društva, od kojih je nad jednim otvoren stečajni postupak, a koje se nalaze u posjedu ovog organa kao nadležnog za sprovođenje stečajnog postupka. Kako se radi o privatnim ispravama koje nijesu akti ovog organa – sudski akt, to je ovaj organ odbio predmetni zahtjev, zbog opasnosti da bi objavljivanjem tih podataka došlo do povrede trgovinskih i drugih ekonomskih interesa privrednih društava koje su strane ugovornice, i isti predstavljaju njihovu poslovnu tajnu.

Na osnovu izloženog odlučeno je kao u dispozitivu rješenja.

OVLAŠĆENO LICE ZA PRISTUP INFORMACIJAMA
Vladan Nikolić, s.p.

Rješenje Privrednog suda kojim je proglasio tajnom podatke o prodaji KAP-a sa paušalnim i šturim obrazloženjem

Studija slučaja 9: Državni krediti

Investiciono-razvojni fond (IRF) [32] je proglasio poslovnom tajnom osnovne podatke o kontroli korišćenja kredita iz Abu Dabi fonda na osnovu sopstvenog pravilnika i to dva dana prije nego što je tužilaštvo počelo istragu potrošnje tog novca. [33]

Poslovnom tajnom su proglašene čak i informacije o broju izvršenih kontrola korišćenja kredita, a zatim i izvještaji koji su urađeni po tom osnovu. [34]

30 Privredni sud: Saopštenje za javnost povodom zaključenja Aneksa Ugovora o prodaji imovine Kombinata aluminijuma Podgorica AD Podgorica u stečaju, <https://sudovi.me/pscg/aktuelnosti/b-saopstenje-za-javnost-povodom-zaključenja-aneksa-ugovora-o-prodaji-imovine-kombinata-aluminijuma-podgorica-ad-podgorica-u-stečaju-b-5626>

31 Shodno članu 24 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

32 Investiciono-razvojni fond je osnovala Vlada Crne Gore usvajanjem Zakona o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore A.D. (»Sl.list Crne Gore br.88«, od 31.12.2009. godine).

33 Informacije su tražene za cijelu 2018. godinu, kao i januar i februar 2019. godine

34 Informacije su tražene za cijelu 2018. godinu, kao i januar i februar 2019. godine

3. Praksa u Crnoj Gori

IRF je proglasio poslovnom tajnom statističke podatke o kontroli kredita navodeći da je tako propisano Zakonom o bankama, Zakonom o finansijskom lizingu, faktoringu, otkupu potraživanja, mikro-kreditiranju i kreditno-garantnim poslovima, kao i Zakonom o zaštiti neobjavljenih podataka.

Fond tvrdi da su tražene informacije tajna i shodno njihovom Statutu i Pravilniku o poslovnoj tajni, kao i ugovorima o kreditiranju koje su zaključili sa kompanijama.

Na kraju, IRF navodi da bi objavljivanje traženih informacija ugrozilo konkurentnost na tržištu, izazvalo štetne posljedice po komercijalne i druge ekonomske interese ugovornih strana, što je navodno utvrdio testom štetnosti.

Takav odgovor IRF je dostavio odgovor 10. aprila, dva dana prije nego što je Specijalno tužilaštvo počelo da istražuje korišćenje sredstava iz Abu Dabi fonda, zbog sumnji u zloupotrebe. [35]

Međutim, prva dva zakona ni u jednom članu ne propisuju da se statistički podaci mogu proglasiti tajnom, dok se Zakon o zaštiti neobjavljenih podataka se odnosi na zaštitu intelektualne svojine.

Sa druge strane, Statut i Pravilnik IRF-a su podzakonski akti, a uslov da podaci budu proglašeni poslovnom tajnom je da to bude propisano konkretnom zakonskom odredbom. Inače, sam Pravilnik o poslovnoj tajni nije javno dostupan. [36]

IRF tvrdi da je sproveo test štetnosti, ali u svom rješenju uopšte nije obrazložio na koji način bi objavljivanje statističkih podataka o kontroli moglo da ugrozi bilo koje interese.

U svom rješenju IRF uopšte nije razmatrao javni interes za objavljivanjem informacija, pogotovo imajući u vidu da one mogu ukazati na korupciju. O tome svjedoči i činjenica da je tužilaštvo pokrenulo istragu upravo u vezi sa nenamjenskim trošenjem ovih sredstava.

Tajna po šablonu

Taj Fond je na identičan način odgovorio i na zahtjev da objavi izvještaje o kontroli, iako je u prvom slučaju riječ samo o broju, a u drugom o znatno detaljnijem dokumentu, a objelodanjivanje različitog tipa informacija ne može imati isti uticaj na zaštićeni interes.

Dakle, IRF očigledno nije sproveo adekvatan test štetnosti, niti je uopšte sproveo test javnog interesa, već je unaprijed zauzeo stav da podaci o korišćenju sredstava iz Abu Dhabi fonda treba da budu proglašeni poslovnom tajnom.

Tajni državni krediti sinu visokog funkcionera

IRF je proglašavao tajnom i podatke o pojedinačnim kreditima koje je davao kompanijama, uključujući i firmu "BB Hidro", čiji vlasnik je sin predsjednika države, Mila Đukanovića.

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND

CRNE GORE A.D.

Broj: 05-17020-2392-19/2

Podgorica, 04.04.2019. godine

N.V.O. "MANS"

Broj: 19/127548

Podgorica, 10.04.2019. god.

Na osnovu člana 14 stav 1 tačka 6, člana 29 stav 1 tačka 3, člana 30 stav 1 i 5 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list CG“, br. 44/12 i 30/17), člana 3, 4 i 8 Zakona o zaštiti neobjavljenih podataka („Službeni list CG“, br. 16/07 i 73/08), člana 84 i 85 stav 1 Zakona o bankama („Službeni list Crne Gore“, br. 17/08, 44/10, 40/11 i 73/17), člana 125, 126 i 127 Zakona o finansijskom lizingu, faktoringu, otkupu potraživanja, mikrokreditiranju i kreditno-garantnim poslovima („Službeni list CG“, br. 73/17), člana 28 i 45 Statuta Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D („Sl. list Crne Gore“, br. 25/10, 26/11, 03/12, 6/12, 51/13, 10/14, 34/14, 50/14, 57/15, 43/16, 80/17) i odredaba Pravilnika o poslovnoj tajni Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D., Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. u postupku po Zahtjevu Mreže za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, Dalmatinska 188, br. 19/127548 od 25.03.2019. godine, donosi

RJEŠENJE

Odbija se Zahtjev za pristup informaciji Mreže za afirmaciju nevladinog sektora – MANS br. 19/127548 od 25.03.2019. godine.

Obrazloženje

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS, sa adresom Dalmatinska 188 Podgorica, podnijela je dana 25.03.2019. godine, Zahtjev za slobodan pristup informaciji br. 19/127548, kojim se traži dostavljanje:

- o Informacija o broju izvršenih kontrola i analiza dodijeljenih kredita iz Abu Dabi fonda, kao i izrađenih izvještaja po tom osnovu u 2018. godini, kao i u januaru i februaru 2019. godine.

Rješavajući po predmetnom zahtjevu, Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. je zahtjev za dostavljanje traženih informacija odbio iz sljedećih razloga:

U postupku po predmetnom Zahtjevu, Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. je shodno članu 16, a u vezi sa članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list CG“, br. 44/12 i 30/17) proveo test štetnosti, odnosno utvrdio potencijalnu štetu koja bi mogla nastati objavljivanjem traženih informacija i utvrdio da bi se njihovim objelodanjivanjem značajno ugrozio interes iz člana 14 Zakona, odnosno izazvale štetne posljedice po interes koji je od većeg značaja od interesa javnosti da bude upoznata sa sadržinom traženih informacija. Naime, odredbama člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama određeno je da se pristup informaciji može ograničiti ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom. S tim u vezi, IRF CG A.D. je razmatrajući konkretni zahtjev za slobodan pristup informacijama u skladu sa članom 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama izvršio test štetnosti objelodanjivanja tražene informacije, ocjenjujući da bi u konkretnom slučaju davanje traženih informacija ugrozilo konkurentnost na tržištu, izazvalo štetne posljedice po komercijalne i druge ekonomske interese ugovornih strana, koji su po procjeni Fonda od većeg značaja od interesa koji bi bio zadovoljen davanjem tih informacija.

Saglasno članu 29 stav 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list Crne Gore“, br. 044/12 i 30/17) organ vlasti odbiće zahtjev za pristup informaciji, ako postoji razlog iz člana 14 ovog zakona za ograničavanje pristupa traženoj informaciji. Shodno članu 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list CG“, br. 044/12 i 30/17) organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom.

Izvod iz rješenja IRF-a kojim su proglašeni tajnom statistički podaci o broju kontrola korišćenja kontroverznih kredita kako ne bi ugrozili konkurentnost na tržištu

35 ND Vijesti: SDT provjerava kako je trošen novac iz Abu Dabi fonda, 12. april 2019 <https://www.vijesti.me/vijesti/ekonomija/sdt-provjerava-kako-je-trosen-novac-iz-abu-dabi-fonda>

36 Navedeni Pravilnik nije objavljen u Službenom listu, niti na sajtu IRF-a, <https://www.irfcg.me/me/>

3. Praksa u Crnoj Gori

Prilikom donošenja te odluke IRF se poziva na odredbu kojom je propisana poslovna tajna, dok kao zaštićeni interes navodi komercijalne i druge ekonomske i interese ugovornih strana, odnosno Fonda i BB Hidro.

Dalje navodi da je traženi ugovor zaključen između Fonda i Banke, u skladu sa čim primjenjuje odredbu Zakona o bankama o bankarskoj tajni.

Umjesto testa štetnosti i ocjene javnog interesa Fond „po procjeni“ zaključuje da su komercijalni i ekonomski interesi ugovornih strana od većeg značaja od interesa javnosti.

Istovremeno ni jednom riječju Fond nije razmotrio interes javnosti da ima pristup informacijama o državnom kreditu datom kompaniji sina najvišeg državnog funkcionera.

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D.
Broj: 19/127664-127666-19/1
Podgorica, 18.04.2019. godine

NVO "MANS"
Broj: 19/127664-127666
Podgorica, 18.04.2019. godine

Na osnovu člana 14 stav 1 tačka 6, člana 29 stav 1 tačka 3, člana 30 stav 1 i 5 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list CG“, br. 44/12 i 30/17), člana 84, 85 i 86 Zakona o bankama („Službeni list Crne Gore“, br. 17/08, 44/10, 40/11 i 73/17) i člana 28 Statuta Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. („Sl. list Crne Gore“, br. 25/10, 28/11, 03/12, 6/12, 51/13, 10/14, 34/14, 50/14, 57/15, 43/16, 80/17), Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. u postupku po Zahtjevu Mreže za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, Dalmatinska 188, br. 19/127664-127666 od 18.04.2019. godine, donosi

RJEŠENJE

Odbija se Zahtjev za pristup informaciji Mreže za afirmaciju nevladinog sektora – MANS br. 19/127664-127666 od 18.04.2019. godine.

Obrazloženje

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS, sa adresom Dalmatinska 188 Podgorica, podnijela je dana 18.04.2019. godine, pulem mejla, Zahtjev za slobodan pristup informaciji br. 19/127664-127666, kojim se traži dostavljanje kopija:

- o Ugovora o kreditu broj 02-18097 od dana 25. decembra 2018. godine, koji je zaključen između Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore i Hipotekarne banke AD Podgorica, a u vezi investicionog projekta "Izgradnja mini hidroelektrane Bistrica" privrednog društva "BB Hidro" Podgorica,
- o Investicionog projekta "Izgradnja mini hidroelektrane Bistrica" privrednog društva "BB Hidro" Podgorica, a za koji je Investiciono-razvojni fond Crne Gore odobrio kredit posredstvom Hipotekarne banke AD Podgorica,
- o Kompletne dokumentacije dostavljene za investicioni projekat projekta "Izgradnja mini hidroelektrane Bistrica" privrednog društva "BB Hidro" Podgorica, a za koji je Investiciono-razvojni fond Crne Gore odobrio kredit posredstvom Hipotekarne banke AD Podgorica

Rješavajući po predmetnom zahtjevu, Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. je zahtjev za dostavljanje traženih informacija odbio iz sljedećih razloga:

U postupku po predmetnom Zahtjevu, Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. je shodno članu 16, a u vezi sa članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list CG“, br. 44/12 i 30/17) proveo test štetnosti, odnosno utvrdio potencijalnu štetu koja bi mogla nastati objavljivanjem traženih informacija i utvrdio da bi se njihovim objelodanjivanjem značajno ugrozio interes iz člana 14 Zakona, odnosno izazvale štetne posljedice po interes koji je od većeg značaja od interesa javnosti da bude upoznata sa sadržinom traženih informacija.

Naime, odredbama člana 14 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama određeno je da se pristup informaciji može ograničiti ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom. S tim u vezi, IRF CG A.D. je razmatrajući konkretni zahtjev za slobodan pristup informacijama u skladu sa članom 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama izvršio test štetnosti objelodanjivanja tražene informacije, ocjenjujući da bi u konkretnom slučaju davanje traženog ugovora sa pratećom dokumentacijom izazvalo štetne posljedice po komercijalne i druge ekonomske interese ugovornih strana, koji su po procjeni Fonda od većeg značaja od interesa koji bi bio zadovoljan davanjem tih informacija.

Izvod iz rješenja IRF-a kojim se proglašava tajnom državni kredit firmi „BB Hidro“ u vlasništvu sina Mila Đukanovića kako ne bi bili ugroženi njegovi poslovni interesi

Studija slučaja 10: Zakup imovine

„Luka Bar“ A.D. Bar je proglasila tajnom ugovore o davanju u zakup skladišta i objekata u vlasništvu te kompanije tvrdeći da se na taj način štiti konkurencija.

Luka Bar tvrdi da su podaci tajni i poziva se na Zakon o slobodnim zonama Crne Gore i sopstveni Pravilnik o poslovnoj tajni.

Međutim, ni jedan član Zakona o slobodnim zonama ne propisuje tajnost podataka, dok Zakon o SPI-ju obavezuje organe da se u slučaju poslovnih tajni pozovu na odredbe Zakona, a ne internog propisa.

Takođe, iz Luke navode da štite interes konkurencije i poslovne tajne, pri čemu ne obrazlažu na koji način bi navedeni interesi bili ugroženi objelodanjivanjem traženih informacija.

Kako nema navoda o testu štetnosti jasno je da nije sproveden, već je zaštićeni interes i njegov značaj proizvoljno određen.

Pitanje javnog interesa da podaci budu objavljeni uopšte nije cijenjeno, uprkos brojnim optužbama da se u iznajmljenim magacinima Luke Bar skladište švercovane cigarete. [37]

NVO "MANS"
Broj: 18/124974
Podgorica, 13.12.2018. god.
Na osnovu čl. 14, 29 i 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama (Sl. list CG 44/12), postupajući po zahtjevu NVO MANS iz Podgorice br. 18/124974 od 27.11.2018. g. „Luka Bar“ AD Bar donosi

RJEŠENJE

APRILANSKO DRUŠTVO
„LUKA BAR“ - Bar
Broj: 1886
Podgorica, 13.12.2018. god.

ODBUJA SE KAO NEOSNOVAN zahtjev NVO MANS br. 18/124974 od 27.11.2018. godine.

OBRAZLOŽENJE

NVO "MANS" iz Podgorice obratila se "LUKA BAR" AD zahtjevom br. 18/124974 od 27.11.2018. primljenim 28.11.2018., arh. broj 7612, kojim je tražen pristup informacijama i to: "kopijama svih važećih ugovora o davanju u zakup skladišta i objekata u vlasništvu AD Luka Bar".

Postupajući po predmetnom zahtjevu, „Luka Bar“ AD nalazi da pristup traženim informacijama, u smislu čl. 14 st. 1 t. 5 Zakona o slobodnom pristupu informacijama i Pravilnika o poslovnoj tajni Luka Bar AD treba ograničiti, u interesu zaštite konkurencije i poslovne tajne, pa je predmetni zahtjev odbijen kao neosnovan.

Pristup traženim informacijama ima se odbiti i po osnovu posebnog statusa "Luka Bar" AD kao osnivača i operatora Slobodne zone Luka Bar, koja uživa privrednu ekskluzivnost, shodno Zakonu o slobodnim zonama Crne Gore, kao specijalnom zakonu (lex specialis), koji obezbjeđuje poseban status i zaštitu korisnicima i operatoru slobodne zone.

PRAVNA POUKA: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodnom pristupu informacijama u roku od 15 dana od dana prijema istog.

"LUKA BAR" AD BAR
Direktor Sektora administracije
Mr. Mile Đukanović, dipl. pravnik
MD Izvršnog direktora
Organ Nikić, dipl. pravnik

Rješenje Luke Bar kojim se ugovori o zakupu njenih skladišta proglašavaju tajnom radi zaštite konkurencije

37 Prema izvještaju Globalne inicijative protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, u Luci navodno postoje skladišta koja su isključivo namijenjena za čuvanje švercovanih cigareta, dok se privatne kompanije bave punjenjem i pražnjenjem kontejnera. <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/rat-klanova-u-svercu-cigareta-i-droge>

3. Praksa u Crnoj Gori

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je poništila rješenje Luke nakon tri mjeseca i sugerisala da u ponovljenom postupku Luka Bar proglasi podatke tajnom na osnovu nove zakonske odredbe, a nije joj bilo sporno što nije sproveden ni test štetnosti, ni test javnog interesa. [38]

Ni dva mjeseca kasnije Luka Bar nije dostavila bilo kakav odgovor. MANS je pokrenuo predlog za izvršenje rješenja Agencije, ali bez rezultata, jer postupak nije precizno propisan zakonom.

Studija slučaja 11: Konsultantske usluge

Montenegro airlines je proglasio poslovnom tajnom ugovore o konsultantskim uslugama, uključujući i usluge pravnog zastupanja, jer bi njihovim objavljivanjem obje ugovorne strane pretrpjele štetu.

Ta državna kompanija je saopštila da su informacije tajna, jer ugovori sadrže klauzulu povjerljivosti. Navode da su sproveli test štetnosti i utvrdili da bi objelodanjivanje informacija imalo štetne posljedice po obje ugovorne strane. Prema tumačenju Montenegro airlines-a, to bi moglo značajno narušiti njihove poslovne odnose i nanijeti štetu kompaniji.

Zato zaključuju da bi objelodanjivanje informacija izazvalo "štetne posljedice po interes Montenegro Airlines-a, koji je pretežniji od interesa javnosti da bude upoznata sa sadržajem predmetnih ugovora iz kog razloga ne postoji preovlađujući javni interes".

Montenegro airlines se ne poziva ni na jedan propis na osnovu koga bi ograničio pristup informaciji, već samo na test štetnosti o čijem sprovođenju ne dostavlja dokaze.

Istovremeno, osim uopštene konstatacije, nema dokaza da je adekvatno cijenjen javni interes da budu objavljene informacije o kompaniji koja je više puta dobijala državnu pomoć.

Inače, objavljivanje ovih ugovora je obaveza Montenegro airlinesa, kao državne kompanije, propisana Zakonom o SPI u kome se navodi da obveznici zakona na svojim internet stranicama moraju objavljivati „pojedinačne akte i ugovore o raspolaganju finansijskim sredstvima iz javnih prihoda i državnom imovinom“. [39]

MANS je podnio žalbu protiv ovakvog rješenja Montenegro airlinesa, a Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je odbila navodeći da je materijalno pravo pravilno primijenjeno, jer se pozvao na novu odredbu Zakona. Agencija ne cijeni navode žalbe kojima je ukazano na to da se Montenegro airlines nije pozvao na poseban zakon kojim je informacija propisana kao poslovna tajna, već na klauzulu povjerljivosti, a koja ne može predstavljati osnov za primjenu 38. Člana 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama
39. Člana 12, stav 1, tačka 7 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

»Montenegro Airlines« AD
Broj: 4826
Podgorica, 13.09.2018. godine.

»Montenegro Airlines« AD Podgorica, postupajući po zahtjevu Mreže za afirmaciju nevladinog sektora-MANS br. 18/12448 od 02.08.2018. godine, na osnovu člana 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("Sl.list RCG", br. 44/12 od 09.08.2012 i 030/17 od 09.05.2017. godine), donosi:

RJEŠENJE

Odbija se zahtjev Mreže za afirmaciju nevladinog sektora-MANS br. 18/12448 od 02.08.2018. godine kojim je traženo da se dostave:

- kopije svih ugovora i pripadajućih aneksa zaključenih u periodu od 2010. godine do jula mjeseca 2018. godine sa fizičkim ili pravnim licima za konsultantske usluge i usluge pravnog zastupanja, uključujući i potvrde o isplata po tim ugovorima i aneksima.

Obrazloženje

Mreže za afirmaciju nevladinog sektora-MANS podnijela je „Montenegro Airlines“-u AD Podgorica zahtjev za slobodan pristup informaciji br. 18/12448 od 02.08.2018. godine, kojim je traženo da se dostave kopije svih ugovora i pripadajućih aneksa zaključenih u periodu od 2010. godine do jula mjeseca 2018. godine sa fizičkim ili pravnim licima za konsultantske usluge i usluge pravnog zastupanja, uključujući i potvrde o isplata po tim ugovorima i aneksima.

Članom 30 Zakon o slobodnom pristupu informacijama, propisano je da o zahtjevu za pristup informaciji, osim u slučaju iz člana 22 ovog Zakona, organ vlasti odlučuje rješenjem, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji ili njenom dijelu ili zahtjev odbija. Rješenjem kojim se dozvoljava pristup traženoj informaciji i njenom dijelu određuje se: način na koji se dozvoljava pristup informaciji, rok za ostvarivanje pristupa i troškovi postupka. Rješenje kojim se odbija zahtjev za pristup informaciji sadrži detaljno obrazloženje razloga zbog kojih se ne dozvoljava pristup traženoj informaciji.

Postupajući po zahtjevu podnosioca, organ vlasti je utvrdio da tražene informacije sadrže klauzule povjerljivosti. Organ vlasti je, u skladu sa članom 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, sproveo test štetnosti u cilju utvrđivanja potencijalne štete koja bi mogla nastati objavljivanjem predmetne informacije, i utvrdio da bi objelodanjivanje predmetne informacije imalo štetne posljedice po obje ugovorne strane. Prednje, imajući u vidu da bi otkrivanje podatka koji su označeni u ugovoru kao povjerljivi, moglo značajno narušiti poslovne odnose ugovornih strana i nanijeti štetu ekonomskim interesima nacionalnog avio prevoznika. Obelodanjivanje traženih informacija izazvalo bi štetne posljedice po interes Montenegro Airlines-a, koji je pretežniji od interesa javnosti da bude upoznata sa sadržajem predmetnih ugovora iz kog razloga ne postoji preovlađujući javni interes propisan članom 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Organ vlasti je odlučio da odbije pristup traženim informacijama radi zaštite trgovinskih i drugih ekonomskih interesa ugovornih strana, u vezi sa poslovnom tajnom na osnovu člana 29 stav 1 tačka 3 i člana 30, a shodno odredbama člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Pravna pouka: Protiv ovog Rješenja može se izjaviti žalba Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i pristupu informacijama, preko ovog organa, u roku od 15 dana od dana prijema istog.

Rješenje obradila/o: *N. Mašić*
Perović Katarina

Izvršni direktor
Žilko Banjević

Rješenje Montenegro airlines-a koji proglašavaju konsultantske ugovore tajnom, jer bi to izazvalo veće štetne posljedice po kompaniju nego što je interes javnosti da dobije informacije

3. Praksa u Crnoj Gori

Studija slučaja 12: Zarada direktora

Državno preduzeće Barska plovidba je proglasilo poslovnom tajnom podatke o zaradi svog bivšeg izvršnog direktora koje je bila dužna da proaktivno objavi na svom sajtu.

Iz te kompanije su naveli da je ugovor o radu sa prethodnim izvršnim direktorom usvojen i sproveden kao dokument koji predstavlja poslovnu tajnu, te bi njegovim javnim objavljivanjem ili publikovanjem bila narušena poslovna politika kompanije.

Oni navode da su testom štetnosti utvrdili da bi objavljivanjem podataka bila narušena konkurencija na tržištu, te da interes javnosti da zna tražene informacije ne može biti značajniji u od evidentne štete koja bi nastupila ugrožavanjem zaštićenih interesa.

Prema Zakonu o SPI sve kompanije koje su u većinskom vlasništvu države [40], kao što je to slučaj sa Barskom plovidbom, su dužne da proaktivno objavljuju brojne informacije o svom poslovanju, uključujući i „spisak javnih funkcionera i liste obračuna njihovih zarada i drugih primanja i naknada u vezi sa vršenjem javne funkcije“. [41]

Dakle, „Barska plovidba“ je, shodno zakonu, bila dužna da podatke o zaradi njenog izvršnog direktora objavi na svom sajtu, ali su ga oni proglasili poslovnom tajnom.

Takođe, podaci o zaradi bivšeg izvršnog direktora kompanije ne mogu biti tajni ni prema Zakonu o sprječavanju korupcije, jer je on javni funkcioner koji je dužan da podnosi izvještaj o prihodima i imovini. [42]

Tek nakon godinu dana od podnošenja žalbe, Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je poništila rješenje „Barske plovidbe“ u oktobru 2018. godine. Međutim, ni sedam mjeseci kasnije „Barska plovidba“ nije dostavila novo rješenje. MANS je pokrenuo postupak za izvršenje rješenja Agencije, ali neprecizna zakonska regulativa omogućava institucijama da izbjegnu sprovođenje zakona. [43]

Ugovor o radu sa prethodnim Izvršnim direktorom je usvojen i sproveden kao dokument koji predstavlja poslovnu tajnu, te bi njegovim javnim objavljivanjem ili publikovanjem bila narušena poslovna politika Kompanije. Isto se odnosi i na delikatnu i složenu proceduru pregovaranja sa inostarnim poslovnim partnerima. Objelodanjivanjem i dostavljanjem traženih podataka bila bi ugrožena poslovna politika Kompanije u skladu sa članom 14 tačka 5 Zakona o slobodnom pristupu informacijama te je Barska plovidba utvrdila da pristup traženoj informaciji treba ograničiti i iz razloga navedenih u članu 16 stav 1 pomenutog Zakona. Na osnovu izloženog, riješeno je kao u dispozitivu Rješenja.

Dostavljeno:
-podnosiocu zahtjeva
-A/a

Obradivač

Vladimir Marvučić

V. d. Izvršni direktor

Tihomir Mirković

Izvod iz rješenja „Barske plovidbe“ kojim se ugovor sa prethodnim izvršnim direktorom proglašava tajnom jer bi se time narušila poslovna politika kompanije

40 Član 9, stav 1, tačka 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama: „organ vlasti je državni organ (zakonodavni, izvršni, sudski, upravni), organ lokalne samouprave, organ lokalne uprave, ustanova, privredno društvo i drugo pravno lice čiji je osnivač, suosnivač ili većinski vlasnik država ili lokalna samouprava, pravno lice čiji se rad većim dijelom finansira iz javnih prihoda, kao i fizičko lice, preduzetnik ili pravno lice koje vrši javno ovlaštenje ili upravlja javnim fondom“.

41 Član 12, stav 1, tačka 9 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

42 Podaci o prihodima i imovini sa sajta Agencije za sprječavanje korupcije,

<https://portal.antikorupcija.me:9343/acamPublic/izvestajDetails.htm?parent=pretragalzvestaja&izvestajId=24079>

43 O pitanju sprovođenja rješenja Agencije će biti više riječi u posebnoj studiji slučaja koju će MANS objaviti u narednom periodu. Suština problema je u nepreciznoj zakonskoj regulativi u oblasti izvršenja rješenja

3. Praksa u Crnoj Gori

3.3. Tajne kontrole sprovođenja zakona

Institucije proglašavaju poslovnim tajnama dokumentaciju o kontroli sprovođenja zakona koja sadrži informacije značajne za otkrivanje korupcije i nepoštovanja propisa, iako zakon nalaže da u takvim slučajevima postoji preovlađujući javni interes da podaci budu objelodanjeni.

Poslovnom tajnom su proglašeni svi zvanični izvještaji o izgradnji autoputa, najvećeg infrastrukturnog projekta u istoriji države, a interes javnosti da dobije te informacije uopšte nije razmatran.

Podaci o kontroli izgradnje autoputa u dijelu koji utiče na rijeku Taru, zaštićenu međunarodnim konvencijama i Rezolucijom crnogorske Skupštine, takođe su proglašeni poslovnom tajnom. Inspekcija tvrdi da bi objavljivanje tih podataka nanijelo veću štetu toj instituciji nego što je interes javnosti da dobije informacije o kršenju zakona.

Centralna Banka Crne Gore je proglasila podatke o kontroli Prve banke poslovnom tajnom, deset godina nakon što je ona izvršena, tvrdeći da bi to moglo uticati na ekonomski sistem države i na rast sajber kriminala.

Javni interes da podaci budu objavljeni uopšte nije razmatran, iako je toj banci država dala višemilionsku pomoć, a djelovi izvještaja o kontroli koji su procurili u javnost ukazuju na brojne zloupotrebe, uključujući i sumnje u pranje novca stečenog švercom narkotika.

Studija slučaja 13: Izvještaji o izgradnji autoputa

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je proglasilo poslovnom tajnom sve izvještaje vezane za izgradnju autoputa Bar-Boljare, dionica Smokovac Mateševo, jer je rad Komisije koja izrađuje te izvještaje Vlada proglasila poslovnom tajnom.

Iz Ministarstva su se pozvali na Odluku o imenovanju Državne komisije za tehnički pregled radova koju je donijela Vlada, a u kojoj je navedeno da se rad te Komisije smatra poslovnom tajnom.

Navodi o testu štetnosti svode se na uopšteno pozivanje na zakonske odredbe, bez obrazloženja koji interesi bi bili ugroženi objavljivanjem informacija i na koji način.

Ministarstvo nije sprovelo test javnog interesa, odnosno nije utvrdilo da li je interes javnosti da dobije informacije veći od interesa koje ta institucija štiti skrivanjem podataka. Iako izgradnja autoputa predstavlja najveći infrastrukturni projekat u istoriji države, Ministarstvo se ni jednom riječju nije osvrnulo na interes javnosti da tražene informacije budu objavljene.

MANS je podnio žalbu na ovo rješenje, ali Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama nije donijela odluku ni nakon više od mjesec dana.

VLADA CRNE GORE
Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Direktorat za građevinarstvo
Broj: UP I 117/5-45/2
Podgorica, 25.03.2019.godine

Ministarstvo održivog razvoja i turizma, rješavajući po zahtjevu Mreže za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, za slobodni pristup informacijama, na osnovu člana 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl. list Crne Gore“, br.44/12 i 30/17) i članova 18 i 46 Zakona o upravnom postupku, donosi

RJEŠENJE

Odbija se zahtjev Mreže za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, UP I 117/5-45/1 od 11.03.2019.godine, za slobodan pristup informacijama, koji se odnosi na dostavljanje kopije svih izvještaja koje posjeduje Ministarstvo održivog razvoja i turizma u vezi realizacije projekta autoputa Bar-Boljare, dionica Smokovac-Mateševo.

Obrazloženje

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, podnijela je ovom ministarstvu zahtjev, broj UP I 117/5-45/1 od 11.03.2019.godine, za slobodan pristup informacijama, za dostavljanje kopije svih izvještaja koje posjeduje Ministarstvo održivog razvoja i turizma u vezi realizacije projekta autoputa Bar-Boljare, dionica Smokovac-Mateševo.

Članom 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, propisano je da o zahtjevu za pristup informaciji ili ponovnu upotrebu informacija, osim u slučaju iz člana 22 ovog zakona, organ vlasti odlučuje rješenjem, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji odnosno ponovnu upotrebu informacija ili njenom dijelu ili zahtjev odbija. Rješenje kojim se odbija zahtjev za pristup informaciji, odnosno ponovnu upotrebu informacija sadrži detaljno obrazloženje razloga zbog kojih se ne dozvoljava pristup traženoj informaciji, odnosno ponovna upotreba informacija.

Postupajući po zahtjevu, ovaj organ je našao da se informacija iz dispozitiva ovog rješenja nalazi u njegovom posjedu, ali je ovo ministarstvo odbilo zahtjev, shodno članu 29 stav 1 tačka 3 citiranog zakona, kojim je propisano da će organ vlasti odbiti zahtjev za pristup informaciji ako postoji razlog iz člana 14 ovog zakona za ograničavanje pristupa traženoj informaciji.

Naime, tehnički pregled radova na izgradnji autoputa Bar-Boljare, prioritetne dionice Smokovac-Uvač-Mateševo, vrši Državna komisija za tehnički pregled u skladu sa Odlukom o imenovanju Državne komisije za tehnički pregled radova na izgradnji autoputa Bar-Boljare, prioritetne dionice Smokovac-Mateševo („Sl.list Crne Gore“, br.30/15 i 44/17). U članu 7 Odluke utvrđeno je da se rad Komisije smatra poslovnom tajnom.

Prije odlučivanja o odbijanju zahtjeva Ministarstvo je u skladu sa članom 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama izvršilo "test štetnosti objelodanjivanja informacija" kojim je utvrđeno da bi objelodanjivanje traženih informacija značajno ugrozilo interese iz člana 14 stav 1 tačka 3 Zakona, odnosno interes javnosti da sazna navedenu informaciju ne može biti značajniji od evidentne štete koja bi nastala na interesima koji se štite, ukoliko bi se tražene informacije objelodanile.

Shodno navedenom, odlučeno je kao u dispozitivu ovog rješenja.

Pravna pouka: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Savjetu Agencije za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama, preko ovog organa u roku od 15 dana od dana prijema istog.

Ovlašćeno lice
za slobodan pristup informacijama
Nenjenka Mugoša

Izvod iz rješenja Ministarstva održivog razvoja i turizma kojim proglašava tajnim izvještaje o izgradnji autoputa Bar Boljare

3. Praksa u Crnoj Gori

Studija slučaja 14: Inspekcijski nadzor izgradnje autoputa

Uprava za inspekcijske poslove je proglasila poslovnom tajnom podatke o kontroli izgradnje autoputa u dijelu koji utiče na zaštićenu rijeku Taru.

Uprava je ocijenila da objavljivanje podataka o inspekcijskom nadzoru prije završetka projekta „ne bi bilo u skladu sa važećim propisima i zakonima kojima je projekat proglašen za poslovnu tajnu“.

U kratkom obrazloženju, Uprava je navela da bi u slučaju objavljivanja ovih informacija nastupile štetne posljedice za tu instituciju, „te da bi prije okončanja postupka i preduzimanja zakonskih mjera objava tražene informacije prouzrokovala **štetne posledice koje su veće nego interes javnosti da zna** u smislu člana 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama“.

Pri tome, Uprava ne obrazlaže kakve bi to bile posljedice, po koje konkretne interese, i na koji način bi mogle nastupiti.

Istovremeno, Uprava se nije bavila interesom javnosti da dobije informacije o nalazima inspekcija u vezi sa izgradnjom najvećeg projekta u istoriji države koji ima očigledno negativan uticaj na rijeku Taru.

MANS je krajem prošle godine objavio snimke koji pokazuju devastaciju korita rijeke Tare kroz izgradnju autoputa. [44] Sliv te rijeke je pod međunarodnom zaštitom UNESCO-a, a Tara je zaštićena i Rezolucijom crnogorskog Parlamenta.

Dakle, interes javnosti da dobije informacije o kršenju zakona i ugrožavanju rijeke Tare Uprava za inspekcijski nadzor uopšte nije razmatrala. Takođe, Uprava nije cijnila ni značaj odredbe Ustava kojom se garantuje da „svako ima pravo na blagovremeno i potpuno obavješćavanje o stanju životne sredine, na mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava“. [45] Takođe, Crna Gora je ratifikovala Arhusku konvenciju koja građanima garantuje pravo na pristup informacijama o životnoj sredini.

Pored toga, prema Zakonu o inspekcijskom nadzoru, inspekcijski nadzor je javan [46], što Uprava u svom rješenju ni ne spominje.

MANS je podnio žalbu protiv ovakvog rješenja, ali Agencija za zaštitu ličnih podataka nije donijela odluku ni šest mjeseci kasnije.

Uprava za inspekcijske poslove rješavajući po zahtjevu za slobodan pristup informacijama NVO MANS br.18/124986 od 26.10.2018. godine, na osnovu člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.list Crne Gore“, br.44/12 i 030/17), donosi:

RJEŠENJE

Odbija se zahtjev za slobodan pristup informacijama NVO MANS br. 18/124986 od 26.10.2018. godine kao neosnovan.

Obrazloženje

Dana 26.10.2018. godine NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora – MANS podnijela je Upravi za inspekcijske poslove zahtjev br. 18/124986 u kojem je tražen pristup:

- Kopijama svih akata koje su inspekcije u okviru Uprave za inspekcijske poslove donijele u vezi sa izgradnjom poddionice 4.4.1 autoputa Bar – Boljare, dionica Smokovac – Uvac –Mateševo, na području KO Jabuka i KO Matševo, Opština Kolašin, a sve po građevinskoj dozvoli br. 1054-431/10 od 23.06.2017. godine

Uprava za inspekcijske poslove je postupajući po zahtjevu našla da njihovo objavljivanje prije završetka projekta ne bi bilo u skladu sa važećim propisima i zakonima kojima je projekat proglašen za poslovnu tajnu.

Uprava za inspekcijske poslove je u smislu člana 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama utvrdila da bi za prvostepeni organ nastupile štetne posljedice te da bi prije okončanja postupka i preduzimanja zakonskih mjera objava tražene informacije prouzrokovala štetne posljedice koje su veće nego interes javnosti da zna u smislu člana 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Izvod iz rješenja Uprave za inspekcijske poslove kojim proglašava tajnom podatke o kontroli izgradnje autoputa

44 Mostovi Tara 1 i Tara 2, tunel Mateševo i petlja Mateševo, www.youtube.com/watch?v=MfAwRSCjaQI&feature=youtu.be
www.mans.co.me/zasto-se-i-dalje-kriju-kljucne-informacije-o-izgradnji-autoputa/
45 Član 23, stav 2 Ustava Crne Gore, "Službeni list Crne Gore" br. 1/07 od 25.10.2007. godine

46 Član 8, stav 1 Zakona o inspekcijskom nadzoru "Službeni list Crne Gore" br. 52/16 od 09.08.2016.

3. Praksa u Crnoj Gori

Studija slučaja 15: Izvještaj o kontroli banke star 10 godina

Centralna Banka Crne Gore je proglasila podatke o kontroli kontroverzne Prve banke poslovnom tajnom, deset godina nakon što je ona izvršena, tvrdeći da bi to moglo uticati na ekonomski sistem države i na rast sajber kriminala.

CBCG je konstatovala da ima dva osnova da izvještaji o kontrolama Prve banke u 2008. i 2009. godini budu skriveni od javnosti. [47]

Prvo navode da podaci o pojedinačnom stanju depozita i prometu na pojedinačnim računima pravnih i fizičkih lica otvorenih u banci bankarska odnosno poslovna tajna, shodno Zakonu o bankama. [48] Dalje navodi da su informacije označene stepenom tajnosti i cilju zaštite ekonomske politike Crne Gore.

Osim toga, CBCG tvrdi da bi se objavljivanjem Izvještaja starih deset godina otkrile ranjive zone banaka, što bi dalo mogućnost konkurentskim bankama da to iskoriste i zauzmu na bankarskom tržištu dominantan položaj, čime bi se narušila konkurentnost i potencijalno uspostavio monopolistički položaj neke od banaka.

Navodi o testu štetnosti svode se na paušalnu konstataciju da je izvršen i da je pokazao da postoje brojni razlozi da se ovi podaci čuvaju kao poslovna tajna, između ostalog mogućnost vršenja krivičnih djela iz oblasti „sajber kriminala“ ukoliko bi se objelodanili brojevi računa u banci.

Istovremeno Centralna banka nije uzela u obzir da objavi tražene izvještaje nakon što iz njih izbriše lične podatke, što je jedna od mogućnosti propisanih Zakonom o SPI. [49]

Prva banka je jedina banka koja je svojevremeno dobila državnu pomoć i to u iznosu od 42 miliona, a njen najveći vlasnik je brat tadašnjeg premijera, Mila Đukanovića, koji je i sam u spornom periodu poslovao sa bankom. Prema brojnim dokumentima koja su objavili istraživački novinari kontrola Prve banke je pokazala brojne zloupotrebe, uključujući i sumnje u pranje novca stečenog švercom narkotika. [50]

Uprkos svemu tome, CBCG uopšte nije sprovela test javnog interesa i ni jednom riječju nije cijenila interes javnosti da podaci budu objavljeni.

konačnom o stanju na računu, izvršenim uplatama, isplata, kreditnim zaduženjima ali i stanju njihovih depozita sa navedenim iznosima za sve prethodno. Dakle, nesumljivo je da se radi o krajnje osjetljivom dokumentu koji je upravo iz ovih razloga Zakonom o bankama i označen kao povjerljiv. Pristup ovom izvještaju imaju samo lica koja vrše kontrolu, jer ga po prirodi posla sačinjavaju, i njihov neposredni rukovodilac, dok pravo uvida u ovaj dokument nemaju čak ni ostali zaposleni u Centralnoj banci, a još manje neko ko je izvan ove institucije.

- Prema Zakonu o bankama član 84, podaci o vlasnicima i brojevima računa otvorenih u banci kao i podaci o pojedinačnom stanju depozita i prometu na pojedinačnim računima pravnih i fizičkih lica otvorenih u banci čine bankarsku odnosno poslovnu tajnu. Dalja obaveza čuvanja tajnih podataka je opisana u članu 85 stav 1 istog zakona, prema kom lica koja u obavljanju posla sa bankom ili za banku dođu u posjed informacija i podataka koji su ovim zakonom utvrđeni kao bankarska tajna, dužni su da čuvaju te podatke i informacije i ne smiju ih upotrebljavati u svoju ličnu korist, niti učiniti dostupnim drugim licima.

Obavezu čuvanja tajnosti informacija i podataka propisuje i Zakon o Centralnoj banci Crne Gore ("Sl. list CG", br. 40/10, 46/10, 6/13 i 70/17) u članu 84 stav 1 i 2 „(...) zaposleni u Centralnoj banci dužni su da čuvaju tajnost informacija i podataka koji, u skladu sa zakonom ili drugim aktom, predstavljaju tajnu. Obaveza čuvanja tajne (...) traje i nakon prestanka (...) radnog odnosa u Centralnoj banci.“

- Dostavljanjem ovih podataka prekršile bi se i ustavne norme. Ustav Crne Gore („Sl. list CG“ br. 01/07) u članu 43 propisuje da je svakom zajemčena zaštita podataka o ličnosti i da je zabranjena njihova upotreba van namjene za koju su prikupljeni.

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama prvostepeni organ ima čak dva osnova za odbijanje predmetnih zahtjeva, čl.14 st.1 tač.2 i 6, jer je ograničenje pristupa informaciji u interesu ekonomske politike Crne Gore u skladu sa propisima kojima se uređuje tajnost podataka, označeni stepenom tajnosti, odnosno jer je tražena informacija poslovna tajna u skladu sa zakonom.

Da se izvještaji o kontroli banaka ne daju na uvid trećim licima je svakako interes ekonomske politike Crne Gore. Ukoliko bi se izvještaji o kontroli javno objavili, imajući u vidu sadržaj, onda bi se otkrile ranjive zone banaka, što bi dalo mogućnost konkurentskim bankama da to iskoriste i zauzmu na bankarskom tržištu dominantan položaj, čime bi se narušila i konkurentnost i potencijalno uspostavio monopolistički položaj neke od banaka. Ovo bi svakako bilo od neposrednog uticaja i na ekonomski sistem Crne Gore, jer je bankarski sistem ključni segment svake ekonomije.

Da je u skladu sa propisima kojima se uređuje tajnost podataka ovaj izvještaj dobio status povjerljivog utvrđuje se nizom akata. Prvostepeni organ ima Pravilnik o tajnosti (br. 0101-

Izvod iz rješenja CBCG u kome obrazlažu da objavljivanje deceniju starog izvještaja o kontroli kontroverzne banke može ugroziti ekonomski sistem države

47 Član 14 stav 1 tačka 2 i 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

48 Član 84 Zakona o bankama

49 Član 24 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisuje „ako je dijelu informacije pristup ograničen, u skladu sa članom 14 ovog zakona, organ vlasti dužan je da omogućiti pristup informaciji dostavljanjem njene kopije podnosiocu zahtjeva, nakon brisanja dijela informacije kojem je pristup ograničen“

50 OCCRP: Prva banka, prva familija, <https://www.reportingproject.net/firstbank/en/>

3. Praksa u Crnoj Gori

3.4. Brisanje poslovnih tajni

U nekim slučajevima institucije formalno dozvoljavaju pristup informacijama, ali brišu podatke iz svojih dokumenata tvrdeći da su u pitanju poslovne tajne. Konkretni primjeri pokazuju da se na taj način od javnosti kriju važni podaci bez adekvatno sprovedenih testova štetnosti i javnog interesa.

Konkretni primjer pokazuje da je Centralna banka cenzurirala statističke podatke o prilivu stranih investicija i odlivu kapitala iz zemlje, tvrdeći da bi se u slučaju objavljivanja podataka iz nekih zemalja mogle identifikovati pojedinačne kompanije. Nema obrazloženja kako bi objavljivanje tih informacija moglo ugroziti kompanije u čijim, javno dostupnim, finansijskim izvještajima su navedeni ti podaci, već kao jedinu štetnu posljedicu od objavljivanja podataka Centralna banka navodi zaštitu svog ugleda.

U drugom primjeru Elektroprivreda Crne Gore je formalno objavila ugovor o uvozu struje od privatne kompanije, ali je iz njega izbrisala osnovne informacije, kao što je cijena i količina nabavljene električne energije. Obrazlažu da bi objavljivanje tih podataka moglo narušiti trgovinske i druge ekonomske interese tih kompanija, iako je prošlo deset godina od sklapanja ugovora, kao i da ne postoji interes javnosti da zna po kojim cijenama je državna energetska kompanija uvozila struju.

Studija slučaja 16: Strane direktne investicije

Centralna banka je cenzurirala statističke podatke o prilivu stranih investicija i odlivu kapitala iz zemlje, jer bi se u slučaju objavljivanja podataka iz nekih zemalja mogle identifikovati pojedinačne kompanije.

CBCG je dozvolila MANS-u pristup informacijama o prilivu i odlivu stranih investicija u toku 2017. i 2018. godine i istovremeno odlučila da iz dostavljenog odgovora izbriše podatke koji predstavljaju poslovnu tajnu.[51]

Tom prilikom se pozivaju na Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike navodeći da se podaci prikupljeni, obrađeni i sačuvani za potrebe zvanične statistike smatraju povjerljivim ako je na osnovu njih moguće neposredno ili posredno identifikovati izvještajne jedinice [52], a da su individualni podaci povjerljivi i predstavljaju službenu tajnu. Takođe navode da obavezu čuvanja tajnosti informacija i podataka propisuje i Zakon o Centralnoj banci Crne Gore, kao i da su one označene kao poslovna tajna u skladu sa Pravilnikom te institucije.

Centralna banka tvrdi da je sprovela test štetnosti koji je pokazao da bi objelodanjanje zaštićenih podataka dovelo do identifikovanja izvještajnih jedinica, odnosno kompanija, čime bi se otkrili individualni podaci. Oni navode da bi se objavljivanjem podataka narušila kredibilnost i reputacija Centralne banke, a nema obrazloženja da bi bio povrijeđen bilo koji drugi interes.

Istovremeno CBCG konstatuje da je utvrdila kako javnost nema interesa da te podatke dobije, jer oni ne mogu ukazati na korupciju, kršenje zakona ili bilo koji drugi opravdan interes propisan Zakonom o SPI.

U svom odgovoru Centralna banka je izbrisala dio podataka navodeći da su u pitanju povjerljivi podaci koji se odnose na najviše tri kompanije.

odluke; nezakonito dobijanje ili trošenje sredstava iz javnih prihoda; ugrožavanje javne bezbjednosti; ugrožavanje života; ugrožavanje javnog zdravlja i ugrožavanje životne sredine, ukazuju da individualni podaci o izvještajnim jedinicama, ne sadrže ništa od prethodno navedenog, pa time ne postoji preovlađujući javni interes. Upravo je ovo dio rezultata provedenog testa štetnosti.

Test štetnosti je takođe pokazao da postoje brojni razlozi da se ovi podaci čuvaju kao poslovna tajna, kako je na kraju i zakon propisao. Naime, objelodanjanje podataka koji su prikupljeni, obrađeni i sačuvani za potrebe zvanične statistike dovelo bi do identifikovanja izvještajnih jedinica, čime bi se otkrili individualni podaci (ime, naziv, adresa, identifikacioni broj izvještajnih jedinica). Na taj način bi se narušila kredibilnost i reputacija Centralne banke kao proizvođača zvanične statistike, koja je dužna da preduzme sve mjere administrativne, tehničke ili organizacione prirode u cilju zaštite povjerljivih podataka od neovlašćenog pristupa podacima, njihovog otkrivanja ili upotrebe. Osim toga, za ukazati je da Centralna banka kao proizvođač zvanične statistike ne smije koristiti podatke i informacije prikupljene u okviru zvanične statistike u svrhu utrdivanja prava i obaveza za izvještajnu jedinicu na koju se ti podaci i informacije odnose.

Prvostepeni organ je u smislu člana 24 Zakona o slobodnom pristupu informacijama omogućio pristup informaciji dostavljanjem kopija nakon brisanja dijela informacije kojem je pristup ograničen.

Budući da dokumentacija kojoj se pristup omogućava ima ukupno 5 strana, odluka o troškovima postupka na ime kopiranja, zasniva se na čl.33 st.2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama i Uredbi o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama („Sl. list CG“ br.66/16).

Na osnovu izloženog odlučeno je kao u izreci.

VICEGUVERNER,
dr Nikola Fabris

Izvod iz rješenja CBCG kojim se utvrđuje da bi objavljivanje nekih statističkih podataka o prilivu i odlivu kapitala u državu narušilo kredibilitet i reputaciju Centralne banke

51 U smislu člana 24 Zakona o slobodnom pristupu informacijama
52 Član 54 Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike

3. Praksa u Crnoj Gori

Ukupan priliv stranih direktnih investicija u Crnoj Gori po zemljama u periodu 01.01. - 31.08.2018. godine, u 000 eura*

Zemlja**	Ukupno	Priliv po osnovu ulaganja nerezidenata u Crnu Goru			Priliv po osnovu ulaganja rezidenata u inostranstvo		
		Vlasnička ulaganja		Dužnička ulaganja	Vlasnička ulaganja		Dužnička ulaganja
		Inicijativni i domaća preduzeća i banke	Prodaja nepokretnosti u Crnoj Gori	Interkompanijski dug	Smanjenje kapitala u stranim bankama i preduzećima	Prodaja nepokretnosti u inostranstvu	Povraćaj domaćeg kapitala koji ne povećava uslovni kapital (interkompanijski dug)
	1(2+3+4+5+6+7)	2	3	4	5	6	7
Albanija	330.23	C***	C	21.01	0.00	0.00	0.00
Australija	918.76	U	871.67	U	0.00	0.00	0.00
Austrija	7,253.37	C	5,465.92	C	0.00	0.00	0.00
Belgija	15,749.80	C	1,430.99	C	0.00	C	0.00
Bjelorusija	368.02	0.00	76.30	291.72	0.00	0.00	0.00
Bosna i Hercegovina	7,148.25	C	2,326.76	3,173.03	0.00	C	C
Česka	3,120.12	U	704.93	U	0.00	0.00	0.00
Danska	5,593.09	C	C	C	0.00	0.00	0.00
Djevičanska Ostrva(GBR)	16,050.48	C	C	13,685.45	0.00	0.00	0.00
Estonija	528.66	0.00	C	C	0.00	0.00	0.00
Francuska	3,101.39	105.75	2,057.02	938.62	0.00	0.00	0.00
Grčka	431.71	C	0.00	C	0.00	0.00	C
Gruzija	1,602.50	0.00	C	C	0.00	0.00	0.00
Holandija	7,282.47	C	1,415.73	828.16	0.00	0.00	C
Hong Kong	2,959.40	C	156.90	C	0.00	0.00	0.00
Hrvatska	1,003.62	339.68	954.60	654.80	C	C	C
Italija	77,495.34	32,127.22	591.96	44,776.16	0.00	0.00	0.00
Izrael	346.53	C	C	60.11	0.00	0.00	0.00
Kanada	1,946.76	C	847.65	C	0.00	0.00	0.00
Katar	1,212.13	C	158.18	C	0.00	0.00	0.00
Kipar	8,856.43	6,622.44	C	1,930.85	0.00	C	0.00
Kosovo	2,463.54	696.55	1,363.92	C	0.00	C	0.00
Letonija	3,712.15	C	C	2,991.83	0.00	0.00	0.00
Luksemburg	6,769.14	0	6,140.5	0	0.00	0	0.00
Malta	19,558.94	10,121.42	988.48	8,449.04	0.00	0.00	0.00
Monako	1,999.75	0.00	1,999.75	0.00	0.00	0.00	0.00
Njemačka	8,911.49	C	4,541.25	3,688.61	0.00	0.00	C
Norveška	5,254.57	0.00	413.32	C	C	0.00	0.00
Panama	7,490.13	C	0.00	C	0.00	0.00	0.00
Poljska	922.37	C	514.94	C	0.00	0.00	0.00
Ruska Federacija	39,886.75	777.93	23,380.65	15,728.17	0.00	0.00	0.00
SAD	5,528.23	C	5,070.26	300.50	0.00	C	0.00
Saudijska Arabija	375.57	0.00	C	C	0.00	0.00	0.00
Singapur	350.30	C	C	0.00	0.00	0.00	0.00
Slovenija	4,183.68	C	2,074.69	1,815.99	C	0.00	C
Spanija	5,664.60	C	C	5,608.42	0.00	0.00	0.00
Srbija	21,221.14	2,831.40	10,132.63	7,759.16	C	C	C
Švajcarska	28,678.25	258.12	8,859.85	19,560.28	0.00	0.00	0.00
Švedska	7,967.00	1,643.02	5,908.44	415.54	0.00	0.00	0.00
Turska	39,300.12	11,576.02	17,100.94	C	0.00	0.00	C
Ujedinjeni Arapski Emirati	26,933.78	9,382.02	3,259.77	9,191.99	C	0.00	C
Ukrajina	2,771.64	C	C	2,013.62	0.00	0.00	0.00
Velika Britanija	6,584.69	C	4,112.17	1,640.47	0.00	C	C
Ostale zemlje	79,287.76	73,804.25	2,331.65	2,876.95	274.91	0.00	0.00
Ukupno	545,745.38	217,258.91	117,139.54	198,137.75	5,807.13	614.54	6,787.51

Izvor: CBCG

**Prethodni podaci

**Izvor podataka je platni promet sa inostranstvom (ITRS) i podaci su dati prema zemljama plaćanja.

*** C - povjerljivi podaci koji se odnose na najviše tri kompanije

Izvod iz cenzurisanog odgovora Centralne banke o prilivu stranih direktnih investicija u 2018. godini

Odredbe Zakona o Centralnoj banci samo uopšteno definišu da su zaposleni te institucije dužni da čuvaju podatke koji su proglašeni tajnom. Pozivanje na interni Pravilnik, kako je više puta navedeno, nije dovoljan zakonski osnov da bi podaci bili proglašeni poslovnom tajnom.

Zakon o statistici na koje se Centralna banka poziva navode da su tajni podaci o fizičkim ili pravnim licima koji se sakupljaju u statističke svrhe. Međutim konkretne informacije o kompanijama su sadržane u njihovim finansijskim izvještajima koje objavljuje Poreska uprava. [53] Takođe, u okviru testa štetnosti CBCG ni jednom riječju nije rekla da bi bilo koji interes neke kompanije bio ugrožen objavljivanjem informacija.

Upravo suprotno, jedinu posljedicu od objavljivanja podataka koju navodi Centralna banka je zaštita njenog ugleda, što ne predstavlja zakonski interes u cilju čije zaštite je dozvoljeno ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije.

Najzad, osim što nije dat valjan osnov ovakvog postupanja brisanje podataka izvršeno je na nezakonit način, stavljanjem slova i drugih znakova čije pojašnjenje je dato na dnu svake tabele, a što zakon ne predviđa. [54]

Iz CBCG nisu pojasnili iz kog razloga su odlučili da cenzurišu podatke koji se odnose na tri kompanije, jer bi i u slučaju dvije kompanije informacije bile date u zbirnom obliku, pa ne bi bilo moguće precizno utvrditi na koju se odnose.

53 Finansijski izvještaji kompanija su dostupni na sajtu Poreske uprave, <https://eprijava.tax.gov.me/TaxisPortal>

54 Član 24 stav 2 Zakona o slobodnom pristupu propisuje da se u slučaju iz stava 1 ovog člana, na dijelu informacije kojem je pristup ograničen stavlja napomena "izvršeno brisanje" i daje obavještenje o obimu izvršenog brisanja (redova, pasusa i stranica)

3. Praksa u Crnoj Gori

Studija slučaja 17: Uvoz električne energije

Elektroprivreda Crne Gore (EPCG) je formalno objavila ugovor o uvozu struje od privatne kompanije, ali je iz njega izbrisala osnovne informacije, kao što je cijena i količina nabavljene električne energije.

EPCG je djelimično usvojila zahtjev za dostavljanjem kopije ugovora o isporuci električne energije sa kompanijom EFT iz 2009. godine, ali je odredila da prethodno budu izbrisani podaci koji se odnose na cijenu i količinu električne energije, iznos bankarske garancije, kao i iznos kamatne stope.

Kao razlog ovakvog postupanja navode da tražene informacije sadrže komercijalno osjetljive podatke čijim bi objelodanjivanjem ugovorne strane mogle biti dovedene u nepovoljan položaj, što bi dovelo do narušavanja njihovih trgovinskih i drugih ekonomskih interesa.

Takođe navodi da je to u interesu zaštite privatnosti od objelodanjivanja podataka predviđenih zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti, ali ne navodi o kojim podacima se radi.

Navodi da je izvršio test štetnosti, kao i da ne postoji javni interes zbog kojeg bi ova informacija trebala biti objavljena.

EPCG se nije pozvala ni na jedan zakon kada je utvrdila da su tražene informacije tajna. Umjesto toga, obrazložili su da informacije o cijeni i količini struje kupljene od EFT-a predstavljaju poslovnu tajnu, jer bi osam godina nakon sklapanja tog ugovora, njihovo objavljivanje moglo da ugrozi ekonomske interese kako Elektroprivrede, tako i EFT-a.

Inače, kompanija EFT je bila predmet više istraga zbog sumnji u korupciju prilikom trgovine električnom energijom [55], ali državna Elektroprivreda to nije uzela u razmatranje prilikom ocjenjivanja javnog interesa da informacije budu objavljene. **Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je usvojila žalbu na ovo rješenje nakon 20 mjeseci, odlučila u meritumu i dozvolila pristup informacijama u cjelosti, zaključujući da ne postoji osnov da podaci budu brisani.**

Međutim, EPCG nije dostavila tražene informacije, već je donijela novo rješenje kojim je odlučila na isti način, s tim što se pozvala na drugu zakonsku odredbu. Ni u tom rješenju Elektroprivreda nije navela zakon na osnovu koga podaci predstavljaju poslovnu tajnu, niti obrazložila koji zaštićeni interes štiti i od kakvih posljedica.

Nakon četiri mjeseca od podnošenja žalbe na ovo rješenje Agencija nije donijela odluku, uprkos zakonskom roku od 15 dana.

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić je svoju odluku zasnovala na sljedećim činjenicama:

Članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.List CG br.44/12“) utvrđeno je da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, između ostalog, ako je to u interesu zaštite privatnosti od objelodanjivanja podataka predviđenih zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti, kao i radi zaštite trgovinskih i drugih ekonomskih interesa od objelodanjivanja podataka koji se odnose na zaštitu konkurencije i poslovnu tajnu.

Ovaj organ je u skladu sa članom 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, sproveo test štetnosti objelodanjivanja tražene informacije i utvrdio da dio predmetne informacije, koji se odnosi na cijenu i količinu električne energije, iznos bankarske garancije, iznosu kamatne stope, sadrži komercijalno osjetljive podatke, čijim bi objavljivanjem ugovorne strane mogle biti dovedene u nepovoljan položaj, što bi dovelo do narušavanja trgovinskih i drugih ekonomskih interesa ugovornih strana, kao i da ne postoji javni interes zbog kojeg bi ova informacija trebala biti objavljena.

U skladu sa svim naprijed navedenim, Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić je utvrdila da je shodno članu 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.List CG br.44/12“), potrebno ograničiti pristup traženoj informaciji u dijelu koji se odnosi na podatke o cijeni, količini električne energije, iznosu bankarske garancije.

U smislu prethodnog stava, a u skladu sa članom 24 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.List CG br.44/12“), pristup dijelu informacije iz 1 tačke dispozitiva biće ograničen brisanjem podataka iz tačke II dispozitiva ovog Rješenja, na način da nije oštećen izvorik informacije, i to:

- u članu 3 brišu se sljedeći podaci: iznos ukupne količine električne energije, cijene kao tabelarni prikaz isporuke električne energije po mjesecima i tarifama;
- u članu 8 brišu se sljedeći podaci: iznos kamatne stope
- u članu 10 brišu se sljedeći podaci: iznos bankarske garancije.

Članom 30 stav 2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da se Rješenjem kojim se dozvoljava pristup informacijama rješava između ostalog, i o troškovima postupka, dok je članom 33 u stavu 2 utvrđeno da podnosilac zahtjeva snosi troškove postupka koji se odnose na stvarne troškove radi kopiranja i dostavljanje informacije, a stavom 5 istog člana da se troškovi plaćaju prije omogućavanja pristupa informaciji, u skladu sa čime je riješeno kao u tačkama III i IV dispozitiva Rješenja.

Visina troškova je određena na osnovu Uredbe o naknadi troškova za pristup informacijama („Sl.List CG br.2/07“)

Imajući u vidu sve navedeno odlučeno je kao u dispozitivu Rješenja.

PRAVNA POUKA: Protiv ovog Rješenja, podnosilac zahtjeva može izjaviti žalbu Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama u roku od 15 dana od dana dostavljanja Rješenja.

Izvod iz rješenja EPCG kojim se određuje brisanje podataka

3. Praksa u Crnoj Gori

3.5. Odluke po žalbama i tužbama

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je selektivna i permanentno krši zakonski rok za odlučivanje po žalbama [56], pa u nekim predmetima postupa nakon par mjeseci, a drugim tek nakon nekoliko godina.

Agencija usmjerava obveznike zakona na primjenu nove odredbe i dozvoljava im da proglašavaju podatke poslovnim tajnama, bez obzira na javni interes da oni budu objavljeni. U takvim slučajevima, Agencija ne ocjenjuje da li su podaci proglašeni tajnom na osnovu zakona, kako je sproveden test štetnosti i da li je veći interes javnosti ili šteta koja može nastati objavljivanjem informacija.

Agencija dozvoljava i retroaktivnu primjenu nove zakonske odredbe, u postupcima otpočetim prije izmjena Zakona.

Upravni i Vrhovni sud su utvrdili da institucije nisu dužne da sprovedu test štetnosti kada su informacije proglašene poslovnom tajnom na osnovu posebnog zakona. To znači da se pitanje prava na pristup informacijama reguliše drugim zakonima koji, prema tumačenju sudova, imaju veću pravnu snagu od Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Studija slučaja 18: Poslovne tajne bez kontrole

Ova studija slučaja pokazuje da Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama prvo poučava organe da sakriju informacije na osnovu nove odredbe, pa u ponovljenim postupcima uopšte ne cijeni zakonitost proglašavanja podataka poslovnim tajnama.

Elektroprivreda Crne Gore je proglasila tajnom izvještaje konzorcijuma koji je procijenio vrijednost akcija Rudnika uglja Pljevlja. Na osnovu njihove procjene, većinu akcija Rudnika Elektroprivredi je prodao Aco Đukanović, brat predsjednika države, a zbog tog posla manjinski akcionari su pokrenuli postupak pred sudom. [57]

EPCG navodi da je odbila pristup informacijama pošto je test štetnosti utvrdio da je riječ o podacima koji su „komercijalno osjetljivi, u tehničkom, pravnom i finansijskom smislu...“. Iz te državne kompanije su zaključili da bi objavljivanjem informacija „druga ugovorna strana mogla biti dovedena u nepovoljan položaj i došlo bi do nanošenja štete istoj“.

Pored toga su zaključili da ne postoji javni interes zbog koga bi informacije trebale biti objavljene, bez bilo kakvog obrazloženja.

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je poništila to rješenje i konstatovala da testom štetnosti nije dokazano da bi objelodanjivanjem traženih informacija nastale štetne posljedice.

Međutim, Agencija je istovremeno poučila Elektroprivredu da u ponovljenom postupku primijeni novu zakonsku odredbu o poslovnoj tajni.

EPCG je to i uradila, pa je u drugom rješenju ponovo zabranila pristup informacijama i proglasila ih poslovnim tajnama, ali ovog puta na osnovu nove odredbe zakona.

U obrazloženju rješenja Elektroprivreda daje identičan opis testova štetnosti i javnog interesa kao i u prvom rješenju koje je Agencija poništila.

položaj. Savjet Agencije je utvrdio da testom štetnosti koji je sproveo prvostepeni organ u skladu sa članom 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, nije dokazano da bi objelodanjivanjem traženih informacija nastale štetne posljedice za drugu ugovornu stranu čime bi mogla biti dovedena u nepovoljan položaj. Prvostepeni organ je obavezi u odnosu na tražene informacije u ponovnom postupku pozvati se na član 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama kojim je propisano: organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, ako je to u interesu: 6) ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom. Kako je tražena informacija u posjedu Elektroprivrede Crne Gore Savjet Agencije je utvrdio da je prvostepeni organ povrijedio odredbu člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama te je prvostepeni organ dužan u ponovnom postupku u roku od 15 dana od prijema rješenja na osnovu pravilno utvrđenog činjeničnog stanja pravilno primijeniti odrebu člana 14 stav 1 tačka 6 i član 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, te da je žalba osnovana, pa ista usvojena. Na osnovu člana 126 stav 7 Zakona o upravnom postupku je poništeno prvostepeno rješenje, a predmet se zbog prirode upravne stvari dostavlja na ponovni postupak prvostepenom organu.

AGENCIJA ZA ZAŠTITU LIČNIH PODATAKA I SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA, adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 147

Izvod iz rješenja Agencije u kome navodi da test štetnosti nije dokazao da bi objavljivanjem informacija nastale štetne posljedice, i poučava EPCG da primijeni novu odredbu o poslovnoj tajni

56 Agencija je dužna da u roku od 15 dana po žalbi na akt o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu žalbe. Član 38 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

57 Vijesti: Aco Đukanović i A2A će morati da čekaju milione, <https://www.vijesti.me/vijesti/ekonomija/aco-dukanovic-i-a2a-ce-morati-da-cekaju-milione>

3. Praksa u Crnoj Gori

ELEKTROPRIVREDA CRNE GORE AD NIKŠIĆ
IZVRŠNI DIREKTOR
Broj: 10-00-6209/10
Nikšić, 24.03.2018 godine.

PROJEKTOVANJE 23-03-2018

ELEKTROPRIVREDA CRNE GORE AD NIKŠIĆ
IZVRŠNI DIREKTOR
Broj: 10-00-6209/10
Nikšić, 06.06.2018 godine.

Na osnovu člana 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.list CG“ br.44/12 i 30/17), člana 18 Zakona o upravnom postupku („Sl.list CG“ br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), u vezi sa članom 62 Statuta Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, a shodno Vodiču za pristup informacija u posjedu Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić br.10-00-56237 od 25.09.2014.godine, postupajući po Zahtjevu Mreže za afirmaciju nevladinog sektora - MANS br.18/118157 od 05.02.2018.godine, **d o n o s i m**

RJEŠENJE

Odbija se Zahtjev za pristup informaciji podnjet od strane Mreže za afirmaciju nevladinog sektora - MANS br. 18/118157 od 05.02.2018. godine.

Obrazloženje

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS obratio se Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić Zahtjevom br. 18/118157 od 05.02.2018.godine. Predmetnim zahtjevom Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS traži od EPCG dostavljanje kopije:

"svih izvještaja koje je Konzorcijum " Deloitte MVP OAD " dostavio Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić u vezi Ugovora o pružanju usluga (pravne i finansijske usluge) a koji je zaključen dana 13.maja 2016.godine."

Rješavajući po predmetnom zahtjevu za slobodan pristup informacijama, ovaj organ je sproveo upravni postupak, utvrdio sve odlučne činjenice i okolnosti koje su od značaja za odlučivanje.

Članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.List CG br.44/12 i 30/17“) utvrđeno je da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, između ostalog, ako je to u interesu zaštite trgovinskih i drugih ekonomskih interesa od objelodanjivanja podataka koji se odnose na zaštitu konkurencije i poslovnu tajnu.

Ovaj organ je u skladu sa članom 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, sproveo test štetnosti objelodanjivanja tražene informacije i utvrdio da se predmetne informacije odnose na podatke koji su komercijalno osjetljivi, u tehničkom, pravnom i finansijskom smislu u skladu sa članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, čijim bi objavljivanjem druga ugovorna strana mogla biti dovedena u nepovoljan položaj i došlo bi do nanošenja štete istoj, a i ne postoji javni interes zbog kojeg bi ove informacije trebale biti objavljene. Takođe, za dostavljanje tražene informacije potrebna je prethodna saglasnost druge ugovorne strana, a koju saglasnost EPCG nije dobila.

Imajući u vidu sve navedeno odlučeno je kao u dispozitivu Rješenja.

Prvo rješenje EPCG kojim proglašava podatke tajnom sa testom štetnosti za koji je Agencija utvrdila da nije dokazao štetne posljedice

Na osnovu člana 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.list CG“ br.44/12 i 30/17), člana 62 Statuta Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, a shodno Vodiču za pristup informacija u posjedu Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić br.10-00-56237 od 25.09.2014.godine, postupajući po Rješenju Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama br. UP II 07-30-1834-2/18 od 29.05.2018. godine, a u vezi sa zahtjevom Mreže za afirmaciju nevladinog sektora -MANS broj 18/118157 od 05.02.2018. godine, **d o n o s i m**

RJEŠENJE

Odbija se Zahtjev za pristup informaciji podnjet od strane Mreže za afirmaciju nevladinog sektora - MANS br. 18/118157 od 05.02.2018. godine.

Obrazloženje

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS obratio se Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić Zahtjevom br. 18/118157 od 05.02.2018.godine. Predmetnim zahtjevom Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS traži od EPCG dostavljanje kopije:

"svih izvještaja koje je Konzorcijum " Deloitte MVP OAD " dostavio Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić u vezi Ugovora o pružanju usluga (pravne i finansijske usluge) a koji je zaključen dana 13.maja 2016.godine."

Rješavajući po predmetnom zahtjevu za pristup informaciji, Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić sprovekla je upravni postupak i utvrdila sve odlučne činjenice i okolnosti koje su od značaja za odlučivanje.

Članom 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.List CG br.44/12 i 30/17“) utvrđeno je da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom.

Ovaj organ je u skladu sa članom 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, sproveo test štetnosti objelodanjivanja tražene informacije i utvrdio da se predmetne informacije odnose na podatke koji su komercijalno osjetljivi, u tehničkom, pravnom i došlo bi do nanošenja štete istoj, a i ne postoji javni interes zbog kojeg bi ove informacije trebale biti objavljene. Takođe, za dostavljanje tražene informacije potrebna je prethodna saglasnost druge ugovorne strana, a koju saglasnost EPCG nije dobila.

Kako je članom 29 stav 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.List CG br.44/12 i 30/17“) predviđeno da će organ vlasti odbiti zahtjev za pristup informaciji, ako postoji razlog iz člana 14 istog zakona za ograničavanje pristupa traženoj informaciji, to je na ovaj način prvostepeni organ i postupio u konkretnoj upravno pravnoj stvari.

Imajući u vidu sve navedeno kao i činjenicu da dokumentacija tražena predmetnim zahtjevom predstavlja akt privrednog društva koji shodno Zakonu o slobodnom preistupu informacijama je poslovna tajna i koji ne sadrži podatke, za koje, u smislu člana 17 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, postoji prevladajući interes za objelodanjivanjem tražene informacije.

Imajući u vidu sve navedeno odlučeno je kao u dispozitivu Rješenja.

Drugo rješenje EPCG, donešeno nakon odluke Agencije po žalbi sa identičnim testom štetnosti koji Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama nije cijenila

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je odbila žalbu kao neosnovanu i zaključila da je Elektroprivreda zakonito odbila pristup informacijama, jer su u pitanju poslovne tajne.

3. Praksa u Crnoj Gori

(Ne)zakoniti test štetnosti

Agencija je konstatovala da je EPCG sprovela test štetnosti u skladu sa odredbama zakona.

Za identičan opis testa štetnosti koji je naveden i u prvom rješenju EPCG Agencija je konstatovala:

„Savjet Agencije je utvrdio da testom štetnosti koji je sproveo prvostepeni organ u skladu sa članom 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, nije dokazano da bi objelodanjivanjem traženih informacija nastale štetne posljedice za drugu ugovornu stranu čime bi mogla biti dovedena u nepovoljan položaj.

Ne utvrđuje zakonski osnov

EPCG se u rješenju ne poziva na zakon kojim je propisano da su traženi podaci poslovna tajna [58], već navodi da je za dostavljanje informacije potrebna prethodna saglasnost druge ugovorne strane koju nije dobila.

Agencija se ne bavi utvrđivanjem zakonskog osnova za proglašavanje podataka tajnom, već samo prenosi navode Elektroprivrede.

Ne cijeni javni interes

Agenciji je prihvatljiva paušalno navođenje da ne postoji javni interes, bez obrazloženja i ocjene značaja javnog interesa da podaci budu objavljeni nasuprot zaštićenom interesu.

Nakon razmatranja spisa predmeta, žalbenih navoda i odgovora na žalbu Savjet Agencije nalazi da je žalba neosnovana.

Član 126 stav 4 Zakona o opštem upravnom postupku propisuje da će drugostepeni organ odbiti žalbu kad utvrdi da je prvostepeni postupak pravilno sproveden i da je rješenje pravilno i na zakonu zasnovano, a žalba neosnovana. Savjet Agencije, ispitujući zakonitost osporenog rješenja je utvrdio da je prvostepeni organ pravilno primjenio materijalno pravo kada je ograničio pristup informacijama pozivajući se na odredbu člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama jer je propisano da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije, ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom. Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić je sprovela test štetnosti objavljivanja ove informacije, u skladu sa odredbama člana 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu i utvrdila da dokumentacija tražena predmetnim zahtjevom sadrži komercijalno osjetljive podatke u tehničkom, pravnom i finansijskom smislu u skladu sa članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, čijim bi objavljivanjem druga ugovorna strana mogla biti dovedena u nepovoljan položaj i došlo bi do nanošenja štete istoj, a i ne postoji javni interes zbog kojeg bi ove informacije trebale biti objavljene. Prvostepeni organ navodi da za dostavljanje tražene informacije potrebna je prethodna saglasnost druge ugovorne strane, a koju saglasnost EPCG nije dobila. Kako je članom 29 stav 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl. List CG br. 44/12 i 30/17“) predviđeno da će organ vlasti odbiti zahtjev za pristup informaciji, ako postoji razlog iz člana 14 istog zakona za ograničavanje pristupa traženoj informaciji, to je na ovaj način prvostepeni organ i postupio u konkretnoj upravno pravnoj stvari. Imajući u vidu sve navedeno kao i činjenicu da dokumentacija tražena predmetnim zahtjevom predstavlja akt privrednog društva koji shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama je poslovna tajna i koji ne sadrži podatke, za koje, u smislu člana 17 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, postoji preovlađujući interes za objelodanjivanjem tražene informacije. Savjet Agencije nalazi u postupku preispitivanja zakonitosti osporenog rješenja da istim nijesu povrijeđene odredbe Zakona o upravnom postupku niti odredbe Zakona o slobodnom pristupu informacijama na štetu podnosioca žalbe.

Savjet Agencije je cijenio i ostale navode iz žalbe, pa je našao da nijesu od uticaja za drugačije rješavanje u ovoj pravnoj stvari.

Sa iznjetih razloga, shodno članu 38 Zakona o slobodnom pristupu informacijama i člana 126 stav 4 Zakona o upravnom postupku, odlučeno je kao u izreci.

Pravna pouka: Protiv ovog Rješenja može se pokrenuti Upravni spor u roku od 20 dana od dana prijema.

SAVJET AGENCIJE:
Predsjednik, **Muhammed Gjakaj**

Izvod iz rješenja Agencije kojim odbija žalbu MANS-a na drugo rješenje EPCG, ne pominjući test štetnosti

Studija slučaja 19: Agencija retroaktivno primjenjuje zakon

Agencija dozvoljava obveznicima zakona da retroaktivno primjenjuju novu odredbu, u slučajevima u kojima su postupci započeti prije izmjene Zakona.

Još početkom aprila 2015. godine, tražili smo od Montenegro Airlines-a da objavi Ugovor o kreditu sa Prvom bankom Crne Gore, za čije vraćanje je garantovala Vlada. Najveći pojedinačni akcionar te banke je Aco Đukanović, brat tadašnjeg premijera, Mila Đukanovića.

U maju 2015. godine Montenegro airlines je odbio da objavi tražene informacije, jer ugovor sa bankom sadrži klauzulu povjerljivosti.

Tek nakon tri godine, u julu 2018. godine, Agencija je postupila po žalbi i poništila rješenje Montenegro airlinesa, iako ima zakonski rok za odlučivanje od 15 dana.

58 Prema članu 14, stav 1, tačka 6 Zakona o SPI pristup može biti ograničen „ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom“.

3. Praksa u Crnoj Gori

Nakon toga Montenegro airlines je donio novo rješenje kojim je ponovo zabranio pristup informacijama, ali se pozvao na novu zakonsku odredbu. U tom rješenju, državna kompanija je navela da su podaci poslovna tajna, jer ugovor sa bankom sadrži klauzulu povjerljivosti.

CRNA GORA
AGENCIJA ZA ZAŠTITU LIČNIH PODATAKA
I SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA

Br. UP II 07-30-3638-2/18
Podgorica, 19.03.2019.godine

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama - Savjet Agencije, rješavajući po žalbi NVO Mans br. 18/73632-73639 od 03.10.2018.godine, kojeg zastupa Veselin Radulović advokat iz Podgorice, izjavljene protiv rješenja „Montenegro Airlines“ AD br. 4873 od 14.09.2018.godine, na osnovu člana 38 Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("Sl.list Crne Gore", br.44/12 i 030/17) i člana 126 stav 4 Zakona o upravnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 056/14 od 24.12.2014, 020/15 od 14.09.2015, 040/16 od 07.08.2016, 037/17 od 14.06.2017) je na sjednici održanoj dana 02.02.2019.godine donio:

RJEŠENJE

Žalba se odbija kao neosnovana.

Obrazloženje

Prvostepeni organ je, postupajući po zahtjevu NVO Mans br. 15/73632-73639 od 08.04.2015.godine, donio rješenje br. 4873 od 14.09.2018.godine u kome se navodi sledeće: „Odbija se zahtjev Mreže za afirmaciju nevladinog sektora-MANS br. 15/73632-73639 od 08.04.2015.godine kojim je traženo da se dostavi: Kopija ugovora o kreditu između „Montenegro Airlines“ AD Podgorica i Prve banke Crne Gore AD Podgorica, po osnovu kojeg je Vlada Crne Gore-Ministarstvo finansija izdala garanciju

Izvod iz rješenja Agencije po žalbi u vezi zahtjeva podnijetog Montenegro airlines-u 2015. godine

Tek nakon šest mjeseci, Agencija donosi odluku i ocjenjuje da žalba nije osnovana, odnosno da je Montenegro airlines u skladu sa zakonom zabranio pristup informacijama koje predstavljaju poslovnu tajnu u skladu sa novom odredbom zakona.

Nova zakonska odredba je usvojena sredinom 2017, dvije godine nakon pokretanja ovog postupka, odnosno nakon podnošenja zahtjeva Montenegro airlinesu. [59]

Studija slučaja 20: Nemušte presude o retroaktivnosti

Sudovi se nisu izjasnili u odnosu na retroaktivnu primjenu nove zakonske odredbe, ali je prećutno prihvataju u slučajevima kada se institucije pozivaju na odredbe drugog zakona koji propisuje tajnost podataka.

Zavod za statistiku Crne Gore je krajem 2015. godine proglasio tajnom mjesečne izvještaje o cijenama proizvođača električne energije pozivajući se na Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike.

Pošto Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama nije odlučila po žalbi više od godinu dana, MANS je podnio tužbu Upravnom sudu. Sud nije odlučivao skoro godinu dana, iako bi mogao da postupi odmah, pošto je u slučaju "čutanja administracije" nesporno da je zakon prekršen.

Tek nakon što je Agencija konačno odlučila po žalbi, sud je reagovao i zatražio da se izjasnimo da li proširujemo tužbu.

U svom rješenju Agencija je konstatovala da je Zavod za statistiku "pravilno primijenio materijalno pravo kada je ograničio pristup informaciji pozivajući se na odredbu člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona".

Nakon razmatranja spisa predmeta i žalbenih navoda Savjet Agencije nalazi da je žalba neosnovana.

Član 126 stav 4 Zakona o upravnom postupku propisuje da drugostepeni organ će odbiti žalbu kada utvrdi da je postupak koji je rješenju prethodio pravilno sproveden i da je rješenje pravilno i na zakonu zasnovano, a žalba neosnovana. Savjet Agencije, ispitujući zakonitost osporenog rješenja je utvrdio da je prvostepeni organ pravilno primjenio materijalno pravo kada se pozvao na član 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama kojim je propisano da se dozvoljava ograničenje pristupu informacijama ili dijelu informacije kada organ vlasti utvrdi da se radi o poslovnoj ili poreskoj tajni u skladu sa zakonom. U dijelu zahtjeva kojim je traženo dostavljanje kopije ugovora o kreditu između „Montenegro Airlines“ AD Podgorica i Prve banke Crne Gore AD Podgorica, po osnovu kojeg je Vlada Crne Gore - Ministarstvo finansija izdala garanciju 20.02.2013.godine, organ vlasti je utvrdio da ugovor sadrži klauzulu poverljivosti. Organ vlasti je, u skladu sa članom 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama utvrđivao potencijalnu štetu koja bi mogla nastati objavljivanjem ove informacije, i utvrdio da bi objelodanjivanje predmetne informacije imalo štetne posljedice po obje ugovorne strane, te je ocijenjeno da se ne može dozvoliti pristup podacima sadržanim u ugovoru, imajući u vidu da bi otkrivanje podataka, koji su označeni kao povjerljivi, moglo značajno narušiti poslovne informacije ugovornih strana. Organ vlasti je utvrdio da bi objelodanjivanje tražene informacije izazvalo štetene

AGENCIJA ZA ZAŠTITU LIČNIH PODATAKA I SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA, adresna: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 147
tel/fax: +382 020 694 883 (Savjet), +382 020 694 884 (direktor), e-mail: azip@t-com.me, web site: www.azip.me

Član 235 Zakona o opštem upravnom postupku propisuje da drugostepeni organ će odbiti žalbu kada utvrdi da je postupak koji je rješenju prethodio pravilno sproveden i da je rješenje pravilno i na zakonu zasnovano, a žalba neosnovana. Savjet Agencije, ispitujući zakonitost osporenog rješenja je utvrdio da je prvostepeni organ pravilno primjenio materijalno pravo kada je ograničio pristup informacijama pozivajući se na odredbu člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama jer je propisano da organ vlasti može ograničiti pristup informaciji ili dijelu informacije: ako je informacija poslovna ili poreska tajna u skladu sa zakonom. Članom 30 stav 5 Zakona o slobodnom pristupu informacijama je propisano da rješenje kojim se odbija zahtjev za pristup informaciji, odnosno ponovnu upotrebu informacija sadrži detaljno

AGENCIJA ZA ZAŠTITU LIČNIH PODATAKA I SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA, Kralja Nikolaja 2, Podgorica
tel/fax: +382 020 694 883 (Savjet), +382 020 694 884 (direktor), e-mail: azip@t-com.me, web site: www.azip.me

Izvod iz rješenja Agencije u kome tvrdi da se Zavod za statistiku pozvao na zakonsku odredbu koja je usvojena dvije godine nakon što je Zavod odbio pristup informacijama

59 Nova odredba je donešena u okviru Izmjena i dopuna Zakona o slobodnom pristupu informacijama koje su objavljene u Službenom listu Crne Gore, broj 30/2017 od 09 maja 2017. godine. Izmjene su stupile na snagu osmog dana od dana objavljivanja u Službenom listu.

3. Praksa u Crnoj Gori

Međutim, Zavod za statistiku je odbio pristup informacijama krajem 2015. godine, pa se nije mogao pozvati na odredbu zakona koja je usvojena tek 2017.

Štaviše, u svom rješenju Savjet Agencije sprovodi test štetnosti od objelodanjivanja informacije umjesto Zavoda za statistiku, i zaključuje da podaci treba da budu tajni, jer bi njihovo objavljivanje "proizvelo nepovjerenje partnera i građana".

Iako Ustav Crne Gore propisuje zabranu retroaktivnog djelovanja Zakona, i Upravni, a i Vrhovni sud su odbili naše tužbe.

Upravni sud je zaključio da su "pravilno primijenjeni relevantni propisi", pri čemu se nije eksplicitno izjašnjavao na navode iz tužbe da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama retroaktivno primijenila zakonsku odredbu koja se odnosi na poslovnu tajnu.

Umjesto toga sud je utvrdio da su podaci zakonito skriveni od javnosti jer je tako propisano Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike.

Ni Vrhovni sud se ne bavi pitanjem retroaktivne primjene nove odredbe, ali ocjenjuje da je Upravni sud dao "dovoljne i jasne razloge" u svojoj presudi. I Vrhovni sud samo potvrđuje da je pravilno primijenjeno materijalno pravo, uprkos činjenici da je primijenjena odredba na koju se prvostepeni organ nije pozvao i koja nije postojala u vrijeme donošenja rješenja.

Individualni podaci o fizičkim ili pravnim licima i domaćinstvima povjerljivi i predstavljaju službenu tajnu. Savjet Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je sproveo test štetnosti objavljivanja ove informacije, u skladu sa odredbama člana 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu i utvrdio da bi objelodanjivanje ove informacije predstavljalo kršenje pozitivnih propisa - konkretno Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike kojim se uređuju prava i obaveze prvostepenog organa, pri čemu bi objavljivanje podataka koji su zaštićeni pravom zakonom proizvelo nepovjerenje partnera i građana čiji se podaci obrađuju u prvostepenom organu prema organima državne uprave, konkretno prema Zavodu za statistiku Crne Gore, što je procijenjeno kao veća šteta od javnog interesa za objavljivanje navedenih informacija. Kako se u konkretnom slučaju radi o poslovnoj tajni, pri čemu, obveznik na koga se odnose traženi podaci, nije dao pisano odobrenje za objavljivanje navedenih podataka, niti je riječ o podacima za koje postoji preovlađujući javni interes za njihovim objavljivanjem, to je prvostepeni organ je pravno valjano odbio zahtjev za slobodan pristup informacijama. Savjet Agencije nalazi u postupku preispitivanja zakonitosti osporenog rješenja da istim nijesu povrijeđene odredbe Zakona o opštem upravnom postupku niti odredbe Zakona o slobodnom pristupu informacijama na štetu podnosioca žalbe.

Savjet Agencije je cijenio i ostale navode iz žalbe, pa je našao da nijesu od uticaja za drugačije rješavanje u ovoj pravnoj stvari.

AGENCIJA ZA ZAŠTITU LIČNIH PODATAKA I SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA, Kralja Nikole br.2 Podgorica
tel/fax: +382 020 634 883 (savjet), +382 020 634 884 (direktor), e-mail: zafp@zafp.com.me, web site: www.zafp.me

Izvod iz rješenja Agencije kojim Savjet sprovodi test štetnosti umjesto Zavoda za statistiku

Po ocjeni Suda, imajući u vidu činjenično stanje, razlozi dati u osporenom rješenju upućuju na odluku datu u dispozitivu. Iz stanja u spisima predmeta nesumnjivo se utvrđuje da su na pravilno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenjeni relevantni propisi. Naime, imajući u vidu citirane odredbe Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike, ovaj Sud nalazi da tužena nije povrijedila Zakon na štetu tužioca kada je odbila njegovu žalbu, s obzirom da nije bilo razloga da se, cijeneći sadržinu traženih informacija, dovede u sumnju tvrdnja prvostepenog organa da se, radi o povjerljivim statističkim podacima, to je po ocjeni Suda, pravilan zaključak prvostepenog i drugostepenog organa da nije bilo uslova da se dozvoli pristup traženoj informaciji, u skladu sa članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Sud je cijenio i ostale navode tužbe, a posebno one koji se odnose na povredu odredbe člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, ali je našao da su bez uticaja na drugačiju odluku u ovoj upravnoj stvari, jer postupanje tuženog nije suprotno Zakonu, niti principima navedenog međunarodnog akta. Ovim u prilog ide i Uredba (ek) br.223/2009 o evropskoj statistici koja garantuje zaštitu povjerljivih podataka u okviru člana 20 i ustanovljava osnovni princip da statistički podaci treba isključivo da se koriste u statističke svrhe. Evropski statistički kodeks prakse u okviru načela 5 - Statistička povjerljivost propisuje da je privatnost pružaoca podataka (domaćinstva, preduzeća, upravnih organa i drugih ispitanika), odnosno povjerljivost informacija koje pružaju i njihovu upotrebu isključivo u statističke svrhe apsolutno zagarantovana.

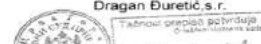
Odluka o troškovima spora zasnovana je na odredbi člana 152 Zakona o parničnom postupku, u vezi člana 39 stav 2 Zakona o upravnom sporu, a ovo budući da tužilac nije uspio u sporu.

Iz iznijetih razloga, a na osnovu odredbe člana 35 stav 1 Zakona o upravnom sporu, riješeno je kao u izreci.

UPRAVNI SUD CRNE GORE
Podgorica, 14.03.2018. godine

Zapisničarka,
Dragana Paunović, s.r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA,
Dragan Đuretić, s.r.

Izvod iz presude Upravnog suda kojom odbijaju tužbu, iako je postupak otpočet dvije godine prije stupanja na snagu nove odredbe

Ocjenući zakonitost osporenog rješenja po ocjeni ovoga suda, pravilno je Upravni sud našao da je isto zakonito i da je na pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenjeno materijalno pravo, i za takav zaključak daje dovoljne i jasne razloge, koji navodima podnijetog zahtjeva nijesu dovedeni u sumnju. Prema tome, neosnovani su navodi zahtjeva kojim se ukazuje da su prekršene odredbe čl.6 st.1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jer, kako je to naprijed rečeno, osporena presuda sadrži valjane razloge, naročito u pogledu odlučnih činjenica i odgovoreno je na bitne navode tužbe, te je, po ocjeni ovoga suda, materijalno pravo pravilno primijenjeno.

Kod svega naprijed navedenog, a kako u konkretnom slučaju nije ispunjen ni jedan od uslova propisanih zakonom za pristup traženim informacijama, to je pravilno Upravni sud odbio tužbu kao neosnovanu nalazeći da je prvostepeni organ pravilno odbio zahtjev, a tuženi organ pravilno odbio žalbu tužilje kao neosnovanu.

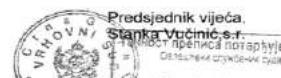
Sud je cijenio i druge navode iz podnijetog zahtjeva, ali je našao da su isti bez uticaja na drugačije presudjenje.

Sa iznijetih razloga i navedenih zakonskih odredbi, a s pozivom na čl.47 st.1 Zakona o upravnom sporu odlučeno je kao u izreci.

VRHOVNI SUD CRNE GORE
Podgorica, 05.10.2018. godine

Zapisničar,
Indira Muratović, s.r.

Predsjednik vijeća,
Stanka Vučinić, s.r.

Izvod iz presude Vrhovnog suda kojom se potvrđuje presuda Upravnog suda

3. Praksa u Crnoj Gori

Studija slučaja 21: Test štetnosti suspenduju drugi zakoni

Upravni i Vrhovni sud su utvrdili da institucije nisu dužne da sprovode test štetnosti kada su informacije proglašene poslovnom tajnom na osnovu posebnog zakona. To znači da se pitanje prava na pristup informacijama reguliše drugim zakonima koji, prema tumačenju sudova, imaju veću pravnu snagu od Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Uprava carina je odbila pristup informacijama, pozivajući se na novu zakonsku odredbu i Carinski zakon kojim je propisano da traženi podaci predstavljaju službenu tajnu. [60] Iz Uprave konstatuju da su izvršili test štetnosti, ali ne navode ni jedan konkretan interes koji bi bio ugrožen, već zaključuju da bi objelodanjivanje traženih informacija predstavljalo kršenje pozitivnih propisa. Istovremeno, Uprava carina se nije bavila pitanjem javnog interesa da informacije budu objavljene.

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je odbila žalbu i ocijenila da su informacije zakonito proglašene tajnom, ne baveći se testom štetnosti, niti testom javnog interesa.

Takvu odluku Agencije potvrdio je i Upravni sud koji je konstatovao da je Carinski zakon *lex specialis* koji obavezuje carinske službenike da čuvaju službenu tajnu.

Upravni sud zaključuje da je šteta od objavljivanja podataka koje su carinski organi pribavili u skladu sa Carinskim zakonom procijenjena odredbama tog zakona, te je „pozivanje na test štetnosti irelevantno“.

Istovremeno Upravni sud nije cijenio zakonitost pozivanja Uprave carina na zakonsku odredbu kojom se štite poslovne tajne, kako bi zaštitila službenu tajnu. [61]

Takvu presudu potvrđuje i Vrhovni sud koji navodi da je šteta od objavljivanja podataka već procijenjena odredbama Zakona o carinskoj službi.

Vrhovni sud zaključuje da je zbog toga test štetnosti propisan Zakonom o slobodnom pristupu informacijama irelevantan

Odredbom člana 101 stav 4 Zakona o carinskoj službi, koji predstavlja *lex specialis* za postupanje carinskih organa, propisano je da se pojedinačni podaci o fizičkim i pravnim licima sadržani u carinskim deklaracijama, kao i podaci potrebni za utvrđivanje i provjeru carinske vrijednosti robe, u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuju carinski poslovi i odredbama zakona kojim se uređuje zvanična statistika i sistem zvanične statistike, smatraju službenom tajnom i ne smiju se od strane carinskog organa dalje saopštavati bez izričite saglasnosti lica ili ovlašćenih organa koji su ih dali. U članu 15 Carinskog zakona, određeno je da su lica koja, neposredno ili posredno, učestvuju u tokovima robnog prometa dužna na zahtjev carinskog organa staviti na raspolaganje sva potrebna dokumenta i podatke i pružiti svaku drugu pomoć potrebnu za primjenu carinskih propisa, dok je u članu 16 Zakona, normirana zaštita tih lica od obrade njihovih podataka, na način da je propisano da se podaci koji su po svojoj prirodi povjerljivi ili su pribavljeni na takav način smatraju službenom tajnom i ne smiju se od strane carinskog organa dalje saopštavati bez izričite saglasnosti lica ili ovlašćenih organa koji su ih dali. Saopštavanje povjerljivih podataka dozvoljeno je u slučajevima kada je carinski organ dužan ili ovlašćen da to učini u skladu sa propisima. Činjenica da je poseban propis koji daje ovlašćenje carinskim organima da drugačije postupaju i omoguće pristup informacijama odredba člana 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, koja za takvo ovlašćenje pretpostavlja postojanje indicije na protivpravna ponašanja taksativno navedena u toj odredbi. Kako u konkretnom slučaju tužilac ne ukazuje šta bi deklaracije o izvozu „Uniprom KAP“ doo Podgorica, mogle da sadrže, a što bi upućivalo na korupciju, nepoštovanje propisa, nezakonito korišćenje javnih sredstava ili na sumnju da je izvršeno krivično djelo, da se nezakonito dobijaju i troše sredstava javnih prihoda i dr., to i po nalaženju ovog suda prvostepeni i tuženi organ nijesu mogli postupiti suprotno pomenutim odredbama Carinskog zakona koji ih obavezuju na čuvanje službene tajne. Takođe, po mišljenju ovog suda, šteta od objavljivanja podataka koje su carinski organi pribavili u skladu sa članom 15 Carinskog zakona, procijenjena je pomenutim odredbama čl.16 i 17 istog zakona, zbog čega pozivanje tužioca na test štetnosti irelevantno.

Sud je cijenio i ostale prigovore iznijete od strane tužioca, ali je našao da su bez uticaja na drugačiju odluku u ovoj upravnoj stvari.

Izvod iz presude Upravnog suda kojom se utvrđuje da je pitanje testa štetnosti irelevantno jer je šteta već utvrđena zakonom

Pravično Upravni sud nalazi da je šteta od objavljivanja podataka koje su carinski organi pribavili u vezi sa čl.15 Carinskog zakona, procijenjena pomenutim odredbama čl.16 istog zakona i čl.101 st.4 Zakona o carinskoj službi, zbog čega je pozivanje tužioca i u zahtjevu na test štetnosti irelevantan (i pored tvrdnje tužene da je sproveden test štetnosti).

Odluka o troškovima pravilno je zasnovana na odredbi čl.152 ZPP-a u vezi čl.39 st.2 ZUS-a.

Sud je cijenio i druge navode iz podnesenog zahtjeva pa je našao da su isti bez uticaja na drugačije presudjenje.

Sa iznijetih razloga i navedenih zakonskih odredbi, a s pozivom na čl.41 st.1 Zakona o upravnom sporu odlučeno je kao u izreci.

VRHOVNI SUD CRNE GORE
Podgorica, 08.11.2018.godine

Zapisničar,
Indira Muratović, s.r.

Izvod iz presude Vrhovnog suda kojim utvrđuje da institucije ne moraju sprovoditi test štetnosti kada je posebnim zakonom propisano da su informacije tajne

60 Član 16 Carinskog zakona

61 Službenom tajnom štite se interesi države i službene dužnosti, shodno Zakonu o tajnosti podataka i njima se ograničava pristup u skladu sa članom 14 stav 1 tačka 2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Nasuprot tome poslovnom tajnom smatraju se podaci i dokumenti koji su zakonom, drugim propisom ili odlukom nadležnog organa donijetom na osnovu zakona proglašeni poslovnom tajnom čije bi odavanje prouzrokovalo ili bi moglo da prouzrokuje štetne posljedice za privredno društvo ili drugi subjekt privrednog poslovanja.

4. Zaključci

Nova zakonska odredba koja propisuje da poslovne tajne mogu biti sakrivene od javnosti, nije u skladu sa međunarodnim standardima. Praksa pokazuje da obveznici zakona bez valjanih obrazloženja proglašavaju podatke poslovnim tajnama, a takvo postupanje podržava i Agencija i sudovi.

Ključni problemi u Zakonu o slobodnom pristupu informacijama koji se odnose na novu odredbu kojom se štiti poslovna tajna:

- Pojam poslovne tajne nije propisan zakonom, iako postoje jasni međunarodni standardi, što ostavlja prostor za široko tumačenje i zloupotrebe u praksi.
- Nije propisan rok trajanja ograničenja po osnovu poslovne tajne, pa podaci od javnog značaja mogu zauvijek ostati skriveni.
- Zakonom propisani testovi štetnosti i javnog interesa nisu u skladu sa međunarodnim standardima, pa ne doprinose smanjenju zloupotreba u proglašavanju informacija poslovnim tajnama.

Najvažniji problemi vezani za primjenu ove zakonske odredbe se tiču osnova za proglašavanje podataka tajnim, (ne) sprovođenja testova štetnosti i javnog interesa, kao i loše prakse Agencije i sudova.

Osnov za proglašavanje podataka poslovnom tajnom

- Po pravilu, uz pozivanje na novu odredbu obveznici zakona se ne pozivaju i na **konkretnu odredbu drugog zakona** kojim je tražena informacija propisana kao poslovna tajna, iako je to uslov za primjenu ovog izuzetka.
- Obveznici zakona se često pozivaju na **interne akte** kojima je informacija propisana kao poslovna tajna, iako je propisano da informacije moraju biti poslovne tajne „u skladu sa zakonom“.
- Organi vlasti se pozivaju i na **službenu, bankarsku i mnoge druge tajne**, ne praveći razliku između poslovne i navedenih tajni, uprkos činjenici da se radi o različitim vrstama tajni za koje postoje različiti međunarodni standardi.
- Nerijetko se podaci proglašavaju poslovnom tajnom, a istovremeno im se određuje **stepen tajnosti** propisan Zakonom o tajnosti podataka koji ne poznaje termin poslovne tajne.

Testovi štetnosti i javnog interesa

- Gotovo ni jedna institucija **ne dostavlja test štetnosti** uz rješenje kojim proglašava informacije poslovnom tajnom, a samo neke navode podatke na osnovu kojih se može identifikovati dokument u kome je taj test sadržan.
- Većina institucija uopšte **ne sprovodi** test štetnosti ili navodi **samo paušalne ocjene**, bez obrazloženja koji interesi su ugroženi objavljivanjem informacija i na koji način.
- Neki obveznici zakona na potpuno različite zahtjeve za informacijama odgovaraju **na identičan način**, sa potpuno istim razlozima iz kojih različite kategorije podataka treba da budu sakrivene od javnosti.
- Po pravilu, institucije **ne procjenjuju da li postoji preovlađujući javni interes** da informacije budu objavljene, već samo uopšteno kontatuju da ne postoji, čak i kada je očigledno da tražene informacije spadaju u kategoriju podataka za koje je propisano da moraju biti objavljeni. U praksi nije zabilježen ni jedan slučaj da je organ vlasti zaključio u čemu se sastoji javni interes, pa ocijenio da je zaštićeni interes značajniji i dao obrazloženje za to.
- **Ni jedan obveznik zakona nikada nije sproveo test javnog interesa koji je pokazao da podaci koji su proglašeni poslovnom tajnom ipak treba da budu objelodanjeni, jer je javni interes preovlađujući.**

4. Zaključci

Praksa Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i sudova

- Agencija **drastično krši zakonsku obavezu da odluči u roku od 15 dana**, pa donosi odluke nakon više mjeseci ili godina. Praksa pokazuje da Agencija selektivno postupa po žalbama, jer u nekim slučajevima postupa mnogo efikasnije, dok u nekim predmetima godinama ne donosi odluke.
- Agencija upućuje obveznike zakona na primjenu nove zakonske odredbe, čak i u slučajevima u kojima utvrdi da test štetnosti nije pružio uvjerljive razloge da informacije budu sakrivene od javnosti.
- Prema tumačenju Agencije nova zakonska odredba se može primjenjivati **retroaktivno**, odnosno u postupcima koji su započeti prije izmjene zakona. Sudovi se nisu izjasnili u odnosu na retroaktivnu primjenu, ali je prećutno prihvataju u slučajevima kada se institucije pozivaju na odredbe drugog zakona koji propisuje tajnost podataka.
- Agencija ocjenjuje kao **zakonita** rješenja kojima obveznici zakona proglase podatke tajnom **bez pozivanja na konkretnu zakonsku odredbu** kojom su te informacije propisane kao poslovne tajne.
- Kako Agencija, tako i Upravni i Vrhovni sud, smatraju da **institucije nisu dužne da sprovedu test štetnosti, ukoliko je drugim zakonom popisano da su informacije tajne.**

mans

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora

Dalmatinska 188,
81000 Podgorica, Crna Gora

+382 20 266 326, 266 327
+382 20 266 328 (fax)
+382 69 446 094 (GSM)
+382 67 262 724 (viber)

mans@t-com.me
nvomans.sos@gmail.com

www.mans.co.me

www.facebook.com/nvo.mans

www.youtube.com/nvomans

www.twitter.com/nvomans

www.instagram.com/nvo.mans/